Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 17 (1507) Londonas, 1980 m. balandžio 28 d. XXXIV

Sovietiniai milijardai ginklavimuisi

Sov. Sąjungai okupavus Afganistaną, pašlijo visos detantės ir prasidėjo vėl ginklavimosi varžybų karštinė, kuri gali prasiveržti karu. Vakarų kraštai didina išlaidas kariniams reikalams, nes tiki, kad Sov. Sąjunga jau šiuo metu turi susikūrusi didesnę ir pajėgesnę karo mašiną.

Nesigilinant į smulkmenas, galima sakyti, kad Sov. Sąjunga turi daugiau atominių raketų, o Amerika savo raketoms daugiau atominių smaigalių. Tačiau amerikiečiai labai seka, kiek gi iš tikro kasmet rublių išleidžiama sovietinėms armijoms apginkluoti ir išlaikyti. Pagal oficialią sąmatą, 1978 m. Sov. Sąjunga tam reikalui išleido tik 25 milijardus dolerių. O tai reikštų, kad ji išleido mažiau negu ketvirdalį tos sumos, kurią JAV teko išleisti. Vadinas, sąmatos suma negali patenkinti įstaigų, kurios nori žinoti tikrą padėtį JAV centrinė žvalgybos agentūra (CIA) yra apskaičiavusi, kad iš tikro ji turėjo, pavyzdžiui, praeitais metais išleisti 146 milijardus dolerių, o tai reikštų 45 procentus daugiau negu JAV.

CIA skaičiuoja ypatingu būdu, kuris kai kam atrodo nepatikimas. Išvadoms darytis apie apsiginklavimą ir dalinių didumą ji naudojasi satelitų fotografijomis ir, žinoma, žvalgybos agentų pranešimais. Naudodamasi tais duomenimis, ji tada skaičiuoja, kiek Amerikai kainuotų visa tai pagaminti ir išlaikyti. Klaida esanti ta, kad ne visuose kraštuose yra gamybos vienodos kainos. Sov. Sąjunga, sako, naudojasi pigia darbo jėga, ir karys ten mažai atlyginamas. Be to, sako, nemaža sovietinių karių dirba prie statybų, geležinkelių tiesimo ar kariuomenės žinioje esančiose fermose. O Vakaruose tokius darbus atlieka civiliai, taigi ir karinės sąmatos dėl to padidėja. Be to, ir uždarbiai nevienodi JAV ir Sov. Sąjungoje.

Stockholme įsikūręs Taikos tyrimo institutas kitaip skaičiuoja. Jo duomenimis, praeitais metais Sov. Sąjunga krašto gynybos reikalams išleido 70 milijardų dolerių, o JAV 105 milijardus.

JUGOSLAVIJOS GYNYBA

Sugebėjęs pasipriešinti Sov. Sąjungai ir išlaikyti kraštą nesubyrėjusį, prez. Tito jau nebevaldys Jugoslavijos. O su jo mirtim, tur būt, vis didės pavojai, kad galima netekti nepriklausomybės, nes Sov. Sąjunga jau dabar smarkiai priekaištauja, kad Jugoslavija vedanti netikusią užsienio politiką — pasiduodanti JAV linijai ne tik pati pasmerkdama Afganistano okupaciją, bet ir kitus neutraliuosius kraštus skatindama taip pat padaryti.

Kariuomenės ji turi apie ketvirtį milijono. Su atsarginiais ir visais, kas tik ginklą gali nešioti, sudarytų iki milijono, ypač partizaninio karo atveju. Tačiau jos ginklai arba pasenę, arba jų iš viso trūksta. Pasenę antitankiniai ginklai, kurie būtų labai reikalingi, jeigu pradėtų masiškai veržtis sovietiniai tankai. Tankai taip pat jau 25 m. senumo. Lėktuvai išklerę — jos aviacija sunyktų per 3 pirmąsias karo dienas. Neturi ji nė modernių raketų priešlėktuvinei gynybai.

Turėdama daug skolų užsienyje, ji neturi pinigų pirktis moderniems ginklams. Be to, Vakarai nė neskuba jos ginklais aprūpinti, nes nepasitiki kaip komunistiniu kraštu.

PRANCŪZŲ ŽURNALISTO ĮSPŪDŽIAI IŠ LIETUVOS

„Po blyškiu Lietuvos dangumi" — tokiu pavadinimu prancūzų laikraštyje „La Croix" (25. 1. 80) pasirodė Pascalio Alberny įspūdžiai iš jo viešnagės Lietuvoje. „Šios mažos šalies gyventojai", rašo jis, „80% katalikai, antikomunistai ir antirusai, kaip ir lenkai, priešinasi jiems grasinančiam rusinimui. Jie išsaugojo savo kalbą, savo alfabetą, savo tradicijas. Tačiau jie negalėjo išvengti savo valstybės susovietinimo ir jos pajungimo kaimyninei Rusijai. Vilnius ir Kaunas, dabar restauruoti, yra gražūs miestai".

Nors Alberny neturėjo leidimo išvykti iš Vilniaus, jis aplankė Kauną ir keletą kitų vietovių. Kaune jis apžiūrėjo vietą, kur 1972 metais susidegino Romas Kalanta: „Kareivis saugo, kad niekas neprieitų; nežiūrint to, kiekvieną rytą jam reikia pašalinti gėles, kurios susirenka nakties metu." Lietuvių katalikų įkarštis prancūzų žurnalistui priminė Lenkiją. „Kai kurie tikintieji, rizikuodami savo saugumu, leidžia žurnalą „Kronika", kuris kartais netikėtai atsiranda pašto dėžutėje".

„La Croix" korespondentas pastebėjo ilgas eiles prie krautuvių. Norint rasti mėsos, reikia anksti keltis. Apie trečią valandą po pietų ant daugelio kavinių durų pasirodo lapelis su užrašu: „Sanitarinė kontrolė". Alberny pažįstama lietuvė jam paaiškino: „Tai reiškia, kad viskas išparduota, nieko nebėra valgyti". Jo žodžiais: „Ji taip įpratusi prie to, taip rezignavusi".

Mistuose Alberny matė plakatus apie „TSRS tautų draugystę", bet Vilniuje tarp lietuvių ir rusų jis pastebėjo tik priešiškumą. Kaunietė dailininkė jam padovanojo keletą paveikslų, kurių ji, savo dideliam nusivylimui, niekad negalėjo išstatyti parodoje Sovietų Sąjungoje. Išvykdamas jis stebėjo „nutolstančią Baltijos pakrantę" ir tyliai pravirko: „Tą akimirką supranti, kad laisvė yra ir fizinis pajautimas. Ir aš galvoju apie savo draugus (Lietuvoje), apie jų sunkią kovą, jų narsą ir jų viltis". Išvažiuojantį autorių muitinėje sulaikė, nuodugniai iškratė ir tardė, nes pastebėjo, kad jis turi prancūziškų frankų, kurių įvažiuodamas neužregistravo. Kai pagaliau paleido, tai net apsiverkė iš džiaugsmo, pasijutęs vėl laisvas.

(Elta)

Ar antraksas kaltas?

Remdamosios laikraščių ir žvalgybos pranešimais, JAV atitinkamos įstaigos labai susirūpinusios svarsto Sverdlovsko miesto 1979 m. balandžio mėn. įvykį. Pagal vienus pranešimus, ten nuo paslaptingos ligos mirė apie 300 žmonių, pagal kitus — net visas 1.000.

Vakarų kraštų žvalgybos tuojau pat susidomėjo tuo Sverdlovsko įvykiu. Sverdlovskas yra miestas, kuriame suburta nemaža slaptų karinių institucijų (užsieniečiai ten negali įkelti kojos). Tvirtinama, kad bus įmonėje prasiveržusios lauk mirtingos antrakso sporos, kurios lengvai veisiasi ir tinkamose sąlygose gali dešimtmečius išsilaikyti. Tai esąs baisiausias ginklas.

Sov. Sąjunga 1975 m. yra pasirašiusi sutartį, pasižadėdama negaminti biologinių karo priemonių. O jeigu tai iš tikro antraksas, tai ji bus sulaužiusi sutartį, ir amerikiečiai nenorėtų toje srityje atsilikti.

JAV ambasadorius Maskvoje pareiškė Sov. Sąjungos vyriausybei savo krašto susirūpinimą, bet į tai jam niekas nieko neatsakė. Kadangi JAV valstybės departamentas vistiek balsiai apie tai kalba, tai Kremlius su pykčiu prasiveržė prieš tokius „šmeižtus": sako, antraksas natūraliai prasiveržė, kai ten sugedęs maistas buvo pardavinėjamas.

Tačiau į Izraelį atvažiuojantieji žydai tvirtina, kad apie 300 žmonių mirė nuo prasiveržusių bakterijų, kad toje srityje žmonės ir pastatai buvo dezinfekuoti ir kai kuriose vietose net žemė buvo nukasta. Jau anksčiau žvalgybinės fotografijos įtikinusios amerikiečius, kad Sverdlovske statoma įmonė toms bakterijoms veisti. Praeitų metų spalio mėn. britų „Now!" magazinas pranešė, kad šimtai žmonių mirė Novosibirske paslaptinga liga — kūną padengia rudos dėmės. Ta nelaimė atsitikusi birželio mėn. Gerai informuotas „The Daily Telegraph" bendradarbis R. Moss šįmet vasario mėn. rašė apie Sverdlovską — apie 1.000 mirusių 1979 m. balandyje, kai įvyko sprogimas „kariniame kaime 19", kur gaminamas lemtingas bakterologinis V 21. Tą istoriją tuoj pakartojo savo korespondentą Maskvoje turįs Hamburgo „Bild Zeitung".

Be to, vis daugėja žinių iš Afganistano, kad ten cheminėmis dujomis nuodijami žmonės.

JAPONIJOS ŽVEJAI ŠNIPINĖJA SOV. SĄJUNGAI

Apie tas Japonijai priklausiusias Kurilų salas, kurias yra užėmusi Sov. Sąjunga, yra nustatyta 200 mylių draudžiamoji zona, kurioje neleidžiama žvejoti.

Bet japonai žvejai nugabena sovietiniams kariams tose salose degtinės, elektrinių aparatų ir kitokių vertingų dalykų ir gauna teisę žvejoti draudžiamuose vandenyse. Ta bičiulystė esanti perkama ir slaptų žinių teikimu sovietams.

ATŠVENTĖ PIRMĄJĄ NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENĄ

Britai oficialiai perdavė Rodezijos, dabar Zimbabwės valdymą neseniai išrinktajai vyriausybei.

Nepriklausomybės diena atšvęsta su iš daugelio kraštų atėjusiais linkėjimais.

Geram prieteliui

VIKTORUI ZDANAVIČIUI

mirus, mielą jo žmoną Joaną, sūnus Kęstutį ir Vytautą nuoširdžiai užjaučiame ir kartu liūdime.

Mamaičių šeima

Pasaulyje

PRIEŠ ZIA REŽIMĄ PAKISTANE

Išlaikytas pusmetį namų arešte, atgavęs laisvę buvęs aviacijos maršalas Asgaras Chanas ragina uždraustąsias politines partijas jungtis vienam tikslui — pašalinti gen. Zia karinį režimą, kol jis dar nebaigė ekonomiškai sunaikinti kraštą.

Jis pritaria buvusio min. pirm. Butto našlei, kuri sako, kad Pakistano laikysena Afganistano atžvilgiu buvo ir tebėra klaidinga. Pakistanas stūmęs Afganistaną į Sov. Sąjungos glėbį — neleidęs naudotis geležinkeliais nei lėktuvams skristi per savo teritoriją. Ir dabar Pakistanas netuįs teisės kištis į Afganistano reikalus, nes pats vienas negalės kovoti su Sov. Sąjunga. Tad jis privaląs neleisti Afganistano sukilėliams naudotis savo teritorija.

SOVIETINĖ KARIUOMENĖ IRANO PASIENYJE

Prez. Carterio patarėjas saugumo reikalams Brzezinskis pareiškė, kad Sov. Sąjunga į Irano pasienį yra sutraukusi labai daug kariuomenės.

Sov. Sąjunga paneigė tai. „Pravda" Brzezinskį net išvadino „politiniu šarlatanu". Tikroji grėsmė Iranui esanti prie jo sutelkti amerikiečių laivai.

KANCLERIS SCHMIDTAS KVIEČIAMAS Į MASKVĄ

Vakarų Vokietijos kancleris Schmidtas gavo pasiūlymą šią vasarą atvykti į Maskvą.

Specialistai spėja, kad tas kvietimas reiškia Sov. Sąjunga norą vėl pradėti su Vakarais dialogą, kuris nutrūko su Afganistano okupacija.

JAV PRIEMONĖS IRANUI PASPAUSTI

Prez. Carteris paskelbė naujas priemones, kurios bus taikomos Iranui.

Amerikiečiams draudžiama važiuoti į Iraną, jokios prekės iš ten nebus įsileidžiamos. Ginklai, kuriuos buvo nupirkęs Iranas, leidžiama perparduoti kitur. Prezidentas dar rūpinasi gauti teisę Amerikoje užšaldytus iraniečių pinigus panaudoti šelpti toms šeimoms, kurių nariai laikomi įkaitais Irane.

Jei JAV sąjungininkai neįsipareigos irgi imtis kokių nors rimtų priemonių, tai tada prezidentas gal panaudosiąs karinius veiksmus.

AMERIKIEČIAI UŽ KARINES PRIEMONES

Apklausinėjimai rodo, jog dauguma amerikiečių pritaria prez. Carterio nusistatymui panaudoti karines priemones išlaisvinti Irane laikomiems įkaitams.

Prezidentą ir jo patarėjus toks žmonių nusistatymas skatina iš tikro veikti kariškai tuo atveju, jei sąjungininkai nusistatytų laikytis nuošaliai ir netaikyti Iranui griežtesnių sankcijų.

PASTANGOS PAVEIKTI VOKIEČIŲ SPORTININKUS

Vis daugėja kraštų, kurių vyriausybės ar net ir sporto organizacijos nutaria boikotuoti Maskvos olimpiadą. Štai Norvegijos sporto federacija sutarė prisidėti prie boikoto. Muzulmoniškieji kraštai jau yra pasisakę prieš dalyvavimą. Britai ragina savo sportininkus dar kartą persvarstyti savo nutarimą dalyvauti. Vakarų Vokietija taip pat esanti linkusi nedalyvauti ir gal taip nutarsianti.

Tas Vokietijos dar netvirtas nusistatymas sujudino sovietinius olimpiados pareigūnus, kurie pareiškė norą skubiai pasimatyti su vokiečių olimpiados komiteto prezidentu Daume.

PRANCŪZIJOS ĮSPĖJIMAS SOV. SĄJUNGAI

Prancūzijos užsienio reikalų ministeris Francois-Poncet perdavė Sov. Sąjungos užsienio reikalų ministeriui Gromykai savo vyriausybės įspėjimą dėl Afganistano.

Jei tas reikalas nebūsiąs greit išspręstas, tai esąs didelis pavojus, kad niekais nueis visi Helsinkyje sutartieji Rytų ir Vakarų santykius normuojantieji dėsniai.

JAV ŪKININKŲ BĖDOS

JAV vyriausybė jau supirko iš ūkininkų 156 mil. bušelių grūdų. Tai tasai kiekis, kurio nebuvo leista išvežti į Sov. Sąjungą. Visi elevatoriai jau esą užversti.

Grūdų kainos staiga nukritusios, dėl to prasidėjusi krizė. Užauginti bušelį grūdų kainuoja 2,74 dol., o rinkos kaina yra 2.25 dol. Sojos bušelis ūkininkui kainuoja 6,88 dol., o parduoti reikia už 5,25 dol. Bekoną nupenėti kainuoja 15 dol. daugiau negu už jį gaunama rinkoje.

SUNKUMAI ASAMO VALSTIJOJE

Jau keli mėnesiai, kai Indijos Asamo valstijoje vyksta didelė neramumai, ir valdžiai vis nepavyksta įvesti tvarkos.

Paskutinėmis dienomis buvo areštuoti tūkstančiai agitatorių ir įvestas karo stovis tame rajone, kur yra naftos rafinerijos. Agitatoriai reikalauja, kad iš tos valstijos būtų išgabenti visi iš kitur atvažiavę žmonės.

Kokio dydžio tie neramumai, rodytų gal ir tas faktas, kad apie rafinerijos įrengimus susirenka iki 100.000 piketininkų ir tokios minios valdžia nepajėgia isklaidyti.

PORTUGALIJOS INVALIDAI ORGANIZUOJASI

Pasaulinės sveikatos organizacijos apskaičiavimu, Portugalija turi daugiau kaip milijoną invalidų — aklų, paraližuotų, berankių ir bekojų ir kitokių trūkumų turinčių, ir tai sudaro apie 10 procentų gyventojų.

Dabar buvo suvažiavę jų atstovai į pirmąjį invalidų kongresą ir sukūrė organizaciją.

Apie du trečdaliai invalidų yra bedarbiai, ir tik apie pusė jų gauna po 75 svarus mėnesiui valstybinės pensijos.

7 dienos

— Šiaurės vakarų Irane vyriausybės kariuomenė smarkiai puolė sukilusius kurdus, ir abi pusės turėjusios ne mažiau kaip 500 aukų.

— Į Costą Ricą buvo lėktuvais atgabenti 236 kubiečiai, kurių daugiau kaip 10.000 yra laikinai subėgę į Peru ambasadą Havanoje.

— Sov. Sąjunga šiais metais Argentinoje jau nusipirko 24.000 tonų jautienos ir dar žadanti pirkti.

— Stockholmo (Švedija) policija ieško išdaigininko, kuris pagrobė trafiko šviesų raktą, šešiolikoje vietų nustatė šviesas ties raudona ir šitaip sustabdė miesto judėjimą.

— Meksikoje per pastaruosius 3 metus iš tarnybos buvo atleisti 7.342 policininkai už kyšių ėmimą, kyšių reikalavimą ir savo teisių pernaudojimą.

— Zimbabwės (Rodezijos) kariuomenės vadu paskirtas gen. Walls, kuris vadovavo krašto armijai, kai ji kovojo prieš dabartinę vyriausybę sudariusius juodųjų partizanus.

— Pagal oficialią statistiką, Pietų Afrikoj tarp 1973 m. vidurio ir 1979 m. vidurio daugiausia už nužudymus buvo pakarti 148 asmenys, tarp jų 2 baltieji.

— JAV valstybės departamento žiniomis, Afganistane ligi šiol žuvo ar buvo sužeista apie 8.000 sovietinių karių.

— Du rusų rašytojai, Vasilis Aksionovas ir Vladimiras Voinovičius, pasiprašė išleidžiami iš Sov. Sąjungos.

— Dvi dienas Irano universitetuose vyko kovos tarp karingųjų muzulmonų studentų ir kairiųjų, šimtai buvo sužeista, ir krašto revoliucinė taryba dėl to nutarė kuriam laikui uždaryti visus universitetus.

— Mirė prancūzų rašytojas - filosofas Jean-Paul Sartre.

— Costa Rica pasisiūlė priimti visus kubiečius pabėgėlius, kurių apie 10.000 yra Peru ambasadoje Havanoje.

— Švedų biznio bendrovė nupirko iš britų filmą „Princesės mirtis", kad televizija Švedijoje negalėtų rodyti ir negadintų biznio su Saudžio Arabija, kurios karališkoji šeima nepatenkinta tuo filmu.

Labai atidus skaitytojas

L. Brežnevui buvo paskirta Lenino vardo literatūrinė premija už jo knygas „Mažoji žemė", „Atgimimas" ir „Plėšiniai". Premija Kremliuje jam buvo iškilmingai įteikta kovo 31 d.

Kai tos knygos viena po kitos pasirodė, tuojau buvo verčiamos į kitas kalbas, tarp jų ir į lietuvių. Jos buvo paskubom studijuojamos visur: skatinta iš jų įsigyti patyrimo ir partinės išminties.

Įteikiant premiją, buvo pasakyta kalbų. Lietuvių vardu kalbėjo poetas Eduardas Mieželaitis, pats kadaise gavęs Lenino premiją ir kitokių apdovanojimų. Suspai žinti, kaip sakomos tokios aukštinančios kalbos, pateikiame čia E. Mieželaičio oraciją:

„Didžiai gerbiamas Leonidai Iljičiau!

Leiskite iš visos širdies pasveikinti Jus šią Jums ir visiems mums malonia proga — įteikus Lenino premiją už puikią Jūsų trilogiją. Didžiojo Lenino, šio žmogiškiausio žmogaus, premijos laureato vardą Jūs pelnėte už lenininę pažiūrą į žmogų, kuri taip akivaizdžiai pasireiškė Jūsų pagarsėjusioj trilogijoj. Aš kalbu čia kaip Jūsų skaitytojas, komunistas ir, žinoma, kaip rašytojas profesionalas. Dvidešimt metų savo kūrybinėje labaratorijoje aš gvildenu žmogaus temą. Tai nelengva tema. Kartais susiduri su tokiomis problemomis ir tokiomis komplikacijomis, kad nežinai, ar sugebėsi jas savo kūryboje išspręsti ir įveikti. Ir kai pasidaro labai sunku ir sudėtinga, ieškai tvirtų atramų ir tokių orientyrų bei knygų, kurios padėtų tau įveikti kūrybinius sunkumus ir sustiprintų tavo meilę žmogui. Ir labai apsidžiaugi, kai gyvenime tai surandi.

Toks jausmas buvo mane apėmęs, kai skaičiau Jūsų, brangus Leonidai Iljičiau, trilogiją. Prašau patikėti: aš buvau labai atidus Jūsų skaitytojas. Jūsų meilė žmogui, paprastam tarybiniam žmogui — kariui, darbininkui, žemdirbiui, gilus Jūsų tikėjimas žmogumi, Jūsų širdies šiluma, kuria alsuoja Jūsų žodis, kilnus Jūsų knygų humanizmas, Jūsų žmoniškumas sustiprino mane, suteikė naujų jėgų, pasitikėjimą ir norą tęsti kūrybinį darbą, skirtą žmogaus temai.

Ačiū Jums už šią visiems mums taip reikalingą pagalbą. Man atrodo — lengviausia žmogaus neapkęsti ir jį niekinti. Daug sunkiau jį mylėti. Ir sunkiausia — modeliuoti naują žmogų. Jūs, Leonidai Iljičiau, pasirinkote kaip tik šį, sunkiausią kelią. Ačiū Jums už šią principingą komunisto, novatoriaus, humanisto poziciją. Mes kartu su Jumis šioje humanistinėje kovoje už žmogų, revoliucinėje kovoje už naują tarybinį žmogų.

Jūsų nenuilstama partinė ir valstybinė veikla, Jūsų išmintingas, humaniškas, kovingas žodis susilaukė gilaus atgarsio ir mūsų respublikos darbo žmonių, rašytojų, dailininkų širdyse. Šie metai mūsų respublikai ypatingi: mes minėsime Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 40-metį. Mano kartos akyse gimė nauja — socialistinė Lietuva, mes kartu su visų tarybinių tautų sūnumis ir dukromis ją gynėme nuo priešų, visi mes kartu kūrėme jos šviesią ateitį, visi mes kartu džiaugiamės jos dideliais laimėjimais. Šiais metais mūsų gintarinėje Baltijos pakrantėje bus švenčiama džiaugsminga, didelė, istorinė šventė.

Leiskite, gerbiamas Leonidai Iljičiau, dar kartą nuoširdžiai pasveikinti Jus su didele literatūrine sėkme, palinkėti Jums laimės, geros sveikatos, padėkoti už rūpinimąsi visos mūsų didžiosios Tėvynės klestėjimu ir pakviesti į mūsų respublikos jubiliejinę šventę. Seniai žinomas lietuvių svetingumas. Jūs būsite šioje svetingoje žemėje brangiausias ir mieliausias mūsų svečias. (Ilgi plojimai.)"

Paulius Stelingis

O MOTINA

O motina, dėl mano laimės tu į ugnį
puolanti plaštakė,
Ir dieną ir tamsioj nakty manoj širdyj
gyva!
Tau sidabriniam rytmety, kaip žydinti
alyvų kekė,
Ir vakaro tyloj manoji tremtinio malda.

O motina! Palikus saugoti šventosios
žemės saujos,
Mažyčio žiburio gimtajam židiny.
Tu amžinai gyva manam lašely kraujo,
Tu amžinai gyva mažytėje širdy.

O motina! Skausmingų sūkurių verpetuos
Atvėrus laimėn sklidinas duris.
Tavam raukšlėtame veide pati tėvynė
šneka,
Tavam pilkam veide — sustingusi
širdis...

O motina! O motina! Ant didžio vargo
tako
Tu židinio brangiausiojo negęstanti
liepsna,
Tau sidabriniam rytmety, kaip žydinti
alyvų kekė,
Ir vakaro tyloj manoji tremtinio malda...

Vokietijos LB Tarybos III sesija

Referentas visuomeniniams reikalams dr. Jonas Grinius atkreipė dėmesį į Vokietijos LB darbuotojų suvažiavimo rezoliuciją, siūlančią kreiptis į Sovietų Sąjungos vyriausybę, kad ji olimpiados proga paskelbtų amnestiją politiniams kaliniams. Bet kadangi atrodo, jog olimpiada Sov. Sąjungoje šiemet neįvyks, todėl atkristų ir amnestijos politiniams kaliniams olimpiados proga prašymas. Referentas dėkojo Valdybai už skubius ir taiklius žygius Česiūno dramoje.

Referentas socialiniams ir teisiniams reikalams Justas Lukošius pastebėjo, kad V. Vokietijos socialinė parama nėra jokia išmalda ar įstaigų malonė, bet kiekvieno į vargą patekusio gyventojo teisė. Paramos teikimą tvarkantieji nuostatai labai painūs, todėl svarbi teisinė pagalba. Nurodė, kurios vokiečių įstaigos ją teikia. Tarybos teisinio patarėjo veiklos sritis: patarimai rentų, testamentų sudarymo reikalais, advokatų parūpinimas, vertėjavimas teismuose ir t. t.

Referentas statutų reikalams Jurgis Baras išdalijo siūlymą raštu taip pakeisti VLB Tarybos rinkimų nuostatus, kad rinkimų komisiją sudarytų ne 5, bet 3 nariai ir tiek pat kandidatų.

Pranešimą apie Vasario 16 gimnaziją pateikė Kuratorijos pirmininkas tėv. Alfonsas Bernatonis. Šiuo metu gimnazijoje dirba 22 mokytojai bei auklėtojai, 10 tarnautojų bei darbininkų ir dar 2 Kuratorijos valdybos nariai. Mokosi apie 60 mokinių. Mokyklos ir bendrabučių reikalams1979 m. išleista 843.596 DM. Tuo būdu vieno mokinio mokymas ir išlaikymas kainavo 14.000 DM per metus.

Gimnazija išsilaikė daugiausia vokiečių parama. Iš federalinės vokiečių vyriausybės gauta 440.000 DM, iš Baden-Wuerttembergo 110.000, iš Vokietijos katalikų vyskupų konferencijos 38.000, iš vokiečių įstaigų už neseniai iš Lietuvos atvykusių mokinių išlaikymą bendrabuty apie 30.000, iš mokinių tėvų už jų vaikų išlaikymą bendrabuty ir aukų iš JAV-bių, Kanados ir kitų kraštų lietuvių 225.596.

Ilgametis gimnazijos direktorius V. Natkevičius nuo ateinančių mokslo metų pradžios pasitraukia iš pareigų.

Svarbiausias gimnazijos ir jos rėmėjų rūpestis yra padidinti mokinių skaičių.

Vokietijos lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkas Mečys Landas pranešė, kad 1979 m. buvo ypatingi. Visas narių dėmesys buvo sutelktas į IV Kongreso ruošimą.

1979 m. lapkričio 23 ir 24 d. d. Romuvoje buvo surengtas lietuviško jaunimo suvažiavimas. Pranešimus pateikė bei paskaitas skaitė M. Landas, Alina Grinienė, dr. G. Bauras, Kęstutis Jokubynas ir kun. Aug. Rubikas. Atvyko 55 jaunuoliai. Buvo parodytas filmas apie IV PLJ Kongresą, pasirodė Vasario 16 gimnazijos tautinių šokių grupė. Netrūko ir smagaus linksmavakario, į kurį susirinko per 100 asmenų. Didžiausią šio suvažiavimo ruošos darbų dalį atliko A. ir M. Šmitai, lėšas pažadėjo Ackermano bendruomenė. Finansinių sunkumų Sąjunga neturi, dar yra ir IV PLJ likučių.

Užsidarė „Jaunimo balsas", nepateikęs rėmėjams ir viešumai žadėtos apyskaitos. Bus stengiamasi leisti „Kontaktą".

Muencheno „Ratukas" ir Vasario 16 gimnazijos tautinių šokių grupės vyks ateinančią vasarą į lietuvių tautinių šokių festivalį Čikagoje.

Po pranešimų vyko gyvos diskusijos. Klausimus, liečiančius LB lėšas ir jų panaudojimą, paaiškino iždininkas J. Lukošius. Pirmininkas A. Šmitas painformavo, kad hipotekines skolas, padarytas statant naujus gimnazijos rūmus ir mergaičių bendrabutį, nėra galimybės nurašyti. 20.000 DM skolos už prijungimą prie kaimo kanalizacijos klausimas galės būti išspręstas ryšium su numatomu Baden-Wuerttembergo ir Hesseno sienų ištiesinimu. Jį vykdant, Romuva pereitų Hesseno kraštui.

IV PLJ Kongreso ruošos komiteto pirmininkas Andrius Šmitas pranešė apie Kongresą. Jis buvo aprašytas „Informacijų"7/8 nr. 1979 (žr. psl. 9-13) ir kitoje lietuvių spaudoje.

Daugelis narių reiškė susirūpinimą Vokietijos lietuvių jaunimo ateitimi. Svarstyta, kaip paskatinti jaunimą skaityti lietuvišką spaudą. Jei jaunimas neįstengia leisti savo laikraščio, tai gal reiktų „Europos lietuvy" įvesti jaunimo skyrių? „Kontaktas" numatytas leisti dviem kalbomis — lietuvių ir vokiečių, nes didelė dalis šio krašto jaunimo sunkiai bejkanda lietuvišką raštą arba visiškai nesupranta.

Pastebėta, jog liet. jaunimas nenoriai dalyvauja LB apylinkių veikloje. Didesnio susidomėjimo jis parodo tik tada, kai atsilanko jaunimo vadovai. Todėl pageidauta, kad Vokietijos liet. jaunimo sąjungos vadovybės nariai dažniau lankytų apylinkių renginius ir tuo būdu palaikytų ryšius su bendraamžiais.

Kai kurie Tarybos nariai pageidavo ir gavo daugiau žinių apie disidentų fondą.

Po diskusijų vienbalsiai patvirtinta 1979 m. pajamų-išlaidų apyskaita 228.114,87 DM sumai ir su 1981 m. sąmata 54.000 DM sumai.

Svarstant veiklos gaires, pirmą vietą užėmė pilies remontas. Jį nuodugniai aptarė A. Šmitas, pranešdamas vykusius dėl to pasitarimus su vokiečių įstaigomis ir pateikdamas architekto prof. Becko paruoštą remonto sąmatą 2.400.000 DM sumai. Ją vykdant, iš įvairių vokiečių šaltinių būtų galima gauti apie 900.000 DM negrąžinamos paramos. Po 500.000 DM duotų Federal. vokiečių ir Baden-Wuerttembergo vyriausybės, bet šios sumos būtų hipotekuojamos. Su 500.000 DM tektų prisidėti ir Vokietijos lietuvių bendruomenei. Ši ambicinga sąmata galima būtų sumažinti iki 1.800.000 DM, atsisakant įrengti naujas patalpas. Trečia galimybė — remontą vykdyti dalimis. Pirmiausia reikės nutarti, ar remontas iš viso vykdytinas ir, teigiamu atveju, kas jį turės vykdyti — gimnazija ar Bendruomenė. Pranešėjas manė, kad reiktų sudaryti komisiją iš Gimnazijos kuratorijos ir Bendruomenės valdybų atstovų.

Po gyvų diskusijų priimta tokia rezoliucija: „Išklausiusi Vokietijos LB Valdybos pirmininko pranešimą dėl pilies pastatų remontų, VLB Taryba iš principo pritaria pilies remontavimui ir paveda Valdybai kartu su Kuratorijos valdyba paruošti konkrečius siūlymus ir artimiausiu laiku pateikti juos Tarybai svarstyti ir galutinai nuspręsti".

Baigiant suvažiavimą, priimtos dar dvi rezoliucijos. Pirmąja „Vokietijos LB Taryba prašo JAV-bių, Kanados ir kitų kraštų LB Valdybas paraginti lietuvius siųsti savo vaikus į Vasario 16 gimnaziją ir visais kitais būdais ją remti". Antrojoj rezoliucijoj sakoma: „Gimnazijos ir Muencheno „Ratuko" tautinių šokių grupės vyksta į tautinių šokių šventę Amerikoje, bet joms trūksta pinigų kelionei. VLB Taryba siūlo apylinkių vadovybėms suruošti kokią šventę ar minėjimą ir jų pelną skirti šokių grupių kelionėms apmokėti. Į Čikagą vykstantį jaunimą reikia remti!"

Popiet suvažiavimui pirmininkavęs VLB Tarybos prezidiumo vicepirmininkas tėv. Alf. Bernatonis padėkojo buv. Valdybai už atliktus darbus, o naujajai palinkėjo sėkmės, vykdant užsibrėžtus tikslus.

Posėdis baigtas tautos himnu.

Suvažiavimo dalyviai čia pat suaukojo gimnazijos tautinių šokių grupės kelionei į Čikagą 400 DM. Suma didoka, bet tai tik lašas stiklinėje.

Abi tautinių šokių grupės yra atidariusios savo sąskaitas aukoms. „Ratuko" sąskaita: KKB, BLZ 30000000, Konto-Nr. 300 20 900, LZB Duesseldorf Verwendungszweck: 25075119500, Land Rudolf. Gimnazijos tautinių šokių grupės sąskaita: Konto-Nr. 3708704660 (Tanzgruppe) Volksbank Kreis Bergstrasse, BLZ 509 914 00 6840 Lampertheim 4.

Naujos knygos

APIE DIEVUS IR ŽMONES

Prof. Algirdas J. Greimas yra ypatingos srities mokslininkas. Semantikos ir semiotikos specialistas, o tokių, rodos, nedaug pasaulyje tėra (kitas dabar svetur gyvenąs tos srities specialistas yra Tomas Venclova). Susidomėjimas ta sritim didėja. Štai prof. A. J. Greimo pagrindinis tos srities veikalas, „Semantique structurale", parašytas prancūzų kalba, išleistas 1966 m. jau yra išverstas į anglų, vokiečių, italų, ispanų kalbas, kas rodytų ir jo autoriaus svorį ir jo tiriamosios srities populiarėjimą.

Žinoma, mums, eiliniams, tokie dalykai sunkiai suvirškinami. Semantiška dar kaip semantika, ji yra žodžių ir jų dalių mokslas, ir jau seniai buvo rašoma, kad šioje srityje esame atsilikę. Net ir kalbininkai daugiau vis rūpinasi gramatikos, sintaksės, dialektologijos, kalbos istorijos dalykais, bet į semantiką retai kas pasuka žvilgsnį. Atsimenu, šen ten būdavo apgailima ankstyva mirtis Ramūno Bytauto, kuris parodęs susidomėjimo ta sritimi. Dabar, rodos, ir Lietuvoje kai kurie jaunieji kalbininkai ar kalbos filosofai pradeda gilintis į tą sritį. Bet, kaip atrodo, pats garsiausias šitos srities mokslininkas yra svetur gyvenąs ir dirbąs prof. A. J. Greimas.

...O jį prisiminti gražią progą su darė jis pats — Algimanto Mackaus knygų leidimo fondas išleido lietuvių kalba jo knygą Apie dievus ir žmones (lietuvių mitologijos studijos. Stambi tai knyga — 360 puslapių, kietai įrišta, ir A. Mončys jai aplanką nupiešęs, ir jos kaina 10 dol.

Knygoje spausdinamos jo tautosakinės studijos, nagrinėjamos tais naujaisiais metodais. Čia turime studijas apie kaukus ir aitvarus, apie aitvarą, apie Aušrinę ir Laimą, apie bites ir moteris, apie dievus ir šventes, apie deivilus, apie tavvals ir apie tratitas kirbixtu. Temos, be abejo įdomios pirmiausia tuo, kad lietuviškos. Tautosakininkai ligi šiol taip pat yra turėję savo metodus tiems liaudies kūriniams nagrinėti. Visiškai kitaip į tautosakinę mitologiją ėmęs žiūrėti George Dumezil. Jis dešimtmečiais kovojęs prieš mitologijos mėgėjus, kurie į mitus žiūri kaip į lakios fantazijos kūrinius, arba ieško mitinių faktų, arba kuria filosofines teorijas, pagal kurias stengiasi išaiškinti mitinį galvojimą. O Dumezilis ieškojęs mituose atitikmens tarp dieviškojo ir žmogiškojo pasaulio, į dieviškąjį pasaulį žiūrint, kaip į žmogiškojo pasaulio santvarkos, jo pagrindinių rūpesčių ir troškimų atspindį. Tautos religija esanti jos ideologija, kurios padedama bendruomenė mąstanti save pačią, žmonių tarpusavio santykius, prieštaraujančias jėgas, visa tai suabsoliutindama dieviškame plane. Ar aišku? Tur būt, ne kažin kaip. Reikia stipriau palaužyti smegenis. O laužyti, be abejo, verta jau vien dėl to, kad profesorius mums pagal savo metodus aiškina lietuvišką medžiagą, jo šios studijos yra indėlis į lietuvišką mitologijos mokslą.

(k.b.)

LENKŲ SPAUDA APIE LIETUVIUS

Kanados lenkų laikraštis „Związkowiec" 1980 m. Nr. 21 išspausdintame straipsnyje „Šovinistiniai lietuviai apie lenkus" atsiliepė į užsienio lietuvių spaudoje perspausdintąją Lietuvos pogrindžio leidinio „Aušros" medžiagą apie Gudijos lietuvių persekiojimą.

Straipsnyje rašoma, kad dauguma lietuvių yra nusistačiusi prieš lenkus. Prieš karą, sako, antilenkiška propagandą varė šauliai, remiami vokiečių ir gal net komunistų, o dabar nesantaiką tarp kaimynų esą kursto rusai ir komunistai. Išmintingi lietuviai tai, sako, mato ir nėra lenkų priešai, nes lenkai niekad lietuvių nepersekiojo, nekankino, nežudė. Lenkų-lietuvių istorija esanti liudininkė gerų santykių.

Tame iš „Aušros" perspausdintame straipsnyje kaip tik minima Polesia, kur „Armija krajowa" žudžiusi lietuvius. Bet toje srityje, sako, nėra lietuviškų kaimų.

Tačiau „Związkowiec" rašoma, kad dėl tokių straipsnių nėra ko jaudintis. Lietuviai esą dirguojami šaulių, vokiečių ir rusų. Lenkų silpnybė, pagal tą lenkų korespondentą, esanti ta, kad jie visuomet buvo tolerantiški, nepersekiojo kaimynų nei religiniu, nei politiniu požiūriu.

„Tėviškės Žiburiuose" rašoma, kad toks lenkų tvirtinimas, jog Lietuvos pogrindžio spaudoje rašo rusai, yra įrodymas, kaip lenkai nesupranta lietuvių. O vien realybės jausmo neturėjimas yra tvirtinti, kad lietuviai yra tik žaislas rusų ir vokiečių rankose. O dėl persekiojimo lietuvių tegu lenkų žurnalistas pasiklausia Vilniaus krašto lietuvius.

Su lietuviais pasaulyje

V. KAMANTAS IR S. SANTVARAS Į AUSTRALIJĄ

Australijos lietuvių dienose, kurios bus 1980 m. pabaigoje, sutiko dalyvauti PLB valdybos pirm. V. Kamantas ir poetas S. Santvaras.

Pasinaudodamas ta proga, Adelaidės lietuvių teatras planuoja pastatyti garsiąją S. Santvaro dramą „Žvejus",

PERSITVARKO „AIDAI"

Mėnesinis žurnalas „Aidai", kurį leidžia lietuviai pranciškonai Brooklyne, atšventė 30 metų sukaktį.

Dabar pranešama, kad „Aidai" bus leidžiami kas antrą mėnesį, bet turės 60 puslapių. Vyr. redaktorium ir toliau liks dr. J. Ginnius, religinio ir technikinio skyriaus vedėju poetas L. Andriekus, visuomeninio skyriaus — V. Volertas, mokslinio — kun. dr. K. Trimakas, S, J., literatūrinei sričiai talką pažadėjo rašytojas A. Ladsbergis, dailės reikalus tvarkys dail. V. Vizgirda.

JAUNO LIETUVIO TRAGEDIJA

„Chicago Tribune" (kovo 6 d.) parašė apie tragediją, ištikusią Punsko lietuvį 27 metų agronomą Vitoldą Samulevičių, atvykusį į Ameriką su 72 jaunais Lenkijos ūkininkais pagal pasikeitimo programą.

Pagal „Draugą", V. Samulevičius buvo paskirtas dirbti į vieną pieno ūkį, kur savininko buvo labai išnaudojamas. Pasiskundus jis buvo perkeltas į kitą ūkį, bet jį viliojo Čikagos lietuvių gyvenimas. Po kurio laiko jis gavo darbo Čikagoje pas „Baltic" kepyklos savininką J. Ankų. Įsidarbinęs V. Samulevičius dalį savo atlyginimo siuntė tėvams į Punską.

Išsikėlęs dirbti Čikagon, jis teisiškai tapo nelegaliu ateiviu. Tai jį neramino, nes grįžti atgal į Lenkiją nenorėjo, o Čikagoje bijojo pasilikti, kad prievarta nebūtų grąžintas.

Pamažu artėjo tos ūkininkų grupės grįžimo į Lenkiją laikas. Nesulaukdamas V. Samulevičiaus kepykloje, savininkas nuėjo į jo kambarį ir rado jį pasikorusį. Ant stalo buvo padėtas kelionės bilietas į Lenkiją.

MIRĖ DR. BRONIUS RADAUSKAS

Amerikos laikraštis „The Sun" pranešė, kad Dorčesterio ligoninėje mirė dr. Bronius Radauskas. Velionis buvo jau anksčiau mirusio poeto Henriko Radausko brolis.

Jis dirbo kaip gydytojas 1939-1944 m. Lietuvoje, o 1953 m., atvykęs į Baltimorę, įsijungė į Cambridge ligoninės centrą. Dirbdamas psichiatru, 1960-1972 m. buvo ligoninės vedėju, o taip pat dėstė psichiatriją Hopkins universitete ir ėjo vaikų centre ir policijoje patarėjo pareigas.

20,5 MIL. VOKIŠKOS KILMĖS AMERIKIEČIŲ

JAV dabar turi 220 mil. gyventojų.

Iš Anglijos kilusių yra 26 mil., o iš Vokietijos 20,5 mil.

Domas Burneikis

Žemaičio atsiminimai

Gaudiešius, dar stačiakoju vadinamas, nes jo dešinioji koja per kelią nesilankstė, turėjo iš savo tėvo paveldėjęs stambų ūkį Jomontų kaime ir buvo mūsų artimas kaimynas. Jo tėvas gyveno turtingai. Sodyba atrodė dvariškai. Tėvui mirus, sūnus tą gražų ir viskių gėrybių pilną ūkį greit nusmukdė. Matydamas, kad gali viską prarasti, pagaliau išnuomojo. Dabar, turėdamas daug laiko, leido jį daugiausia pas kaimynus, ypač pas tuos, kuriuose buvo jaunų dukterų. Ir pas mus jis dažnai mėgo užeiti.

Vieną rudens vakarą, kai tėvas mums skaitė ką tik gautą Valančiaus „Pranci Paukštvanagį", pasigirdo prieangyje negirdėta muzika. Paslėpęs knygutę, tėvas atidarė duris pasižiūrėti, kas čia groja. Priemenėje stovėjo Gaudiešius su grojančiu laikrodžiu-žadintuvu rankose ir šypsojosi. Tą stebuklą tądien pirkęs Telšiuose ir grįždamas panoro parodyti ir mums. Man tada pasirodė tikras stebuklas tas laikrodis. Gaudiešius pastatė jį ant stalo ir vis užsuka, kad nenustotų grojęs. Kai jau buvome visi ligi soties prisiklausę tos žavingos muzikos, Gaudiešius šalia laikrodžio pastatė butelį vyno. Tuo ir aš pasinaudojau, tyliai įslinkdamas į savo alkierių ir be poterių atsigulėdamas.

Vieną popietę, kai ir šį kartą mūsų sodybos gyventojai sėdėjo ant suoluko po gluosnu ir šnekučiavosi, Jomontų kaimo pusėje pasirodė vienkinkis vežimėlis ir ristele artėjo į mus. Tai važiavo Gaudiešius. Paskui vežimėlį bėgo pusamžis žmogus, surištomis priekyje rankomis ir už ilgokos virvės pririštas prie vežimėlio galo. Žmogus bėgo išsižiojęs, vos beatgaudamas orą, visas dulkinas. Tas nelaimingasis jau buvo atbėgęs apie du kilometrus. Jis bėgo virvę įtempęs, tarsi norėdamas vežimėlį sulaikyti.

— Toli tas vargšas nebenubėgs, — sako motina, kai vežimėlis pravažiavo mūsų sodybą.

Niekas mūsų nė nemėgino sulaikyti Gaudiešių, tegu nors paklausti, už ką jis tą vargšą žmogelį taip skaudžiai baudžia.

Vėliau pasakojo, kad, vos įvažiavus į kaimyno Varnavičiaus ganyklalę, žmogus griuvo kniūpsčias ir taip buvo dar gerą galą velkamas. Pajutęs, kad jo auka nebebėga, Gaudiešius sustabdęs arklį, atraišiojęs žmogų, nuvilkęs į krūmus ir palikęs. Žmogus atsigaivelėjo ir dar pats ir į namus parėjęs, bet greitai miręs.

Dar buvo kalbama, kad tas žmogus kažką iš Gaudiešiaus pavogęs ar tik kėsinęsis pavogti. Gaudiešius tokiu būdu norėjęs nuvesti jį į policiją.

Ar dėl to Gaudiešius turėjo bylą, nežinau, bet žmonės buvo nepaprastai pasipiktinę, ir jis dėl to ilgai niekur nesirodė.

Krajinskienė buvo Krištapų sodybos kumečio Varkalio žmonos augintoja. Gyveno ji pas Varkalius, kur naudojosi tik pastoge ir kampu lovai pasistatyti, o maitinosi tuo, ką gaudavo pasirinkdama iš kaimynų. Rinkosi vis pas tuos pačius žmones ir tiek , kiek reikėjo vienai ar dviems savaitėms pramisti. Nors atėjusi kur poterių nekalbėdavo, kaip kiti elgetos kad darė, vos įėję krisdami ant kelių ir garsai imdami berti poterių židžius, bet žmonės jai visada davė tai, ko ji paklausta norėjo.

Pas mano motiną ji ateidavo ne tik ko gauti, bet daugiausia šiaip sau pasišnekėti, nes jos mėgo viena kitą. Patiko ji ir man. Kada ateidavo, aš nuo jos neatsitraukdavau, nors ji manęs ir nekalbino ir, rodos, nė nematė. Visus motinos pašnekesius su ja sekdavau, lyg mokinukas mokytoją.

Įdomu, kad jos, kaip pasakojo žmonės, nepuolė nė pikčiausi šunes, kokius laikė mūsų kaimynas Budžinskis. Dėl to mano tėvas kartais sakydavo, kad Krajinskienė, tur būt, yra šventa moteris. Bet kai kurios moterys tvirtino, kad už Krajinskienės vaikščiojanti piktoji dvasia ir dėl ti šunes biją pulti ją. O pati Krajinskienė juokais sakydavo, kad šunes jos nepuolą, nes ji vaikščiojanti ant keturių kojų, kaip ir jie. Kažin kokios ligos buvo suriesta per juosmenį ir negalėjo išsitiesti. Vaikščioti tegalėjo tik dviem lazdom pasiremdama.

Vieną vėlybo rudens saulėtą dieną ji atėjo pas motiną pasišnekėti (ir tai buvo paskutinis kartas).

— Kaip čia pas jus gera, šilta ir saulelė šviečia, — gėrėjosi Krajinskienė, prie krosnies atsisėdusi.

Motina ją pavaišino.

— Krajinskienėle, kodėl tu nekalbi poterių, kaip kiti ubagai? — paklausė motina, kai jos jau buvo apie viską išsišnekėjusios.

— Nekalbu, nes tokie ubago poteriai, mano galva, yra kaip karvei barškalas po kaklu: tarška, bet karvei iš to jokios naudos. Jei man žmonės duoda, aš jiems esu nuoširdžiai dėkinga, — atsakė Krajinskienė, žiūrėdama tiesiai prieš save.

— Bet juk ir kunigai sako, kad reikia išmaldinti ubagus, norint palengvinti dūšioms čyščiuje kentėjimus.

— Nežinau, Burneikiene, kiek toms dūšioms ten lengviau pasidaro nuo ubagų maldų, bet jų tarbos tikrai pasunkėja.

Po šito abi ilgai tylėjo. Mano motina sėdėjo, rankas sudėjusi ant skreito; tur būt, galvojo, ar Krajinskienė teisybę sako. O Krajinskienė, pasiraususi užanty, ištraukė apvalainą blizgantį daiktą ir, atidariusi jį, padavė motinai.

— Tai mano vyras ir aš prieš septyniasdešimt metų. Vyras mirė prieš trisdešimt metų. Tada dar Tada dar vaikščiošimt metų. Tada dar vaikščiočioju, bus jau greit dvidešimt metų, — kalba Krajinskienė, medalioną padavusi motinai.

Prilindau ir aš pasižiūrėti to daikto. Iš didoko medaliono žiūrėjo jauna graži mergaitė ir toks pat jaunas vaikinas. Abu jie buvo apsirengę „poniškai".

— Je, vaikeli, matai, kokia Krajinskienė tada buvo, — pirmą kartą ji prakalbėjo į mane. — Ta fotografija Vilniuje nutraukta, — dar pasakė ji. — Nu, jau pasilsėjau, sušilau, ir išsišnekėjome, o dabar reikia namo. Tur būt, paskutinį kartą pas tave atėjau. Ta mano sėdynė vis sunkėja ir sunkėja, — kalba, sunkiai pakildama nuo kėdės, motinai padedant.

— Ateis pavasaris, orai atšils, ir ta tamstos sėdynė palengvės, tada ir vėl galėsi ateiti, — motina juokauja.

Mudu su motina Krajinskienę palydėjome iki pat Krištapų sodybos. Netrukus sužinojome, kad Krajinskienė sunkiai serga. Nuėjome su motina jos lankyti. Gulėjo ant nugaros, kelius iškėlusi į viršų. Po kojomis buvo padėtos pagalvės, tur būt, kad nugaros nelaužtų.

— Matai, Burneikiene, kaip guliu... Dabar tikrai žinau, kad pas tave daugiau nebeateisiu. Ir nesakyk, kad išgysiu.

Varkalienė dar užsiminė, kad jos motina nepriima jokios paguodos.

— O kokios man paguodos bereikia? Žinau, savo kelią nuėjau... Ar norėtum matyti, kad ir ant keturių nebepaeinu?

Po mūsų atsilankymo dar savaitę pagyvenusi, Krajinskienė mirė. Ir gyveno ir mirė ne taip, kaip visi. Vieną pavakarę pradėjo merdėti. Varkalienė pasišaukė sodybos moteris. O sodyboje gyveno šešiolika šeimų, tai ir moterų buvo nemaža. Na, ir prigūžėjo pilnas tas ilgas ir siauras kambarys. Tuojau atsirado ir marinimo priemonės: grabnyčinė, smilkalai, vanduo ir „sčeslyvos smerties" varpelis. Bematant kambarys buvo pilnas dūmų, vandens garų ir laukinio klyksmo: „Jėzau, Marija, Juzupa Švents, pribūkite prie mirštančios!!" Uždegta grabnyčios žvakė, įspaudžiama mirštančiai į ranką ir padedama ant krūtinės. Viena marintojų skambina varpelį ir suka aplink Krajinskienės lūpas, kad iš burnos išeinančios dūšios nepagriebtų velnias.

Staiga Krajinskienė atsigavo. Apžvelgusi kambarį, suprato, kas čia daroma, o pamačiusi savo rankoje degančią žvakę, sviedė ją į sieną tokia jėga, kad šioji sutrupėjo į smulkius gabalėlius.

— Lauk jūs, švalios! Lauk! — suriko mirštančioji. Marintojos su savo irankiais išbėgiojo, kaip vištos vanagą pamačiusios. Ir Varkalienė sustoja tik tarpdury. Krajinskienė gulėdama vedžiojo akimis po kambarį.

— Marele, uždaryk duris ir ateik čia. Nebijok, aš dar nenumiriau. Nešauk tų bobų, kai pradėsiu mirti. Marele, aš nonoriu mirti ramiai... — prašė Krajinskienė augintinę. Tuo metu senutė ir užsimerkė.

— Kaip mama? — klausia žmoną Varkalis, grįžęs iš dvaro.

— Miega, — atsako tyliai Varkalienė.

Varkalis nueina prie lovos.

— Marike! Juk mama jau atšalusi! — sušuko jis, palietęs motinos ranką.

Krajinskienė mirė kaip ir norėjo: tyliai ir ramiai.

Kai ją reikėjo pašarvoti, niekaip negalėjo paguldyti ant stalo: jei guldo galvą — kojos pakyla, ir priešingai. Kur gausi tokį didelį karstą?

Pagaliau vyrai pasitarę išprašė moteris iš kambario. Tada du užgulė ant kojų, o kiti du ant krūtinės, ir paspaudė. Trakštelėjo, lyg laužiama medžio sausa šaka, ir Krajinskienė išsitiesė ant lentos visu ūgiu, nurimusi, lyg apsidžiaugusi, kad nors mirusi galėjo išsitiesti.

(Bus daugiau)

Lietuvos moterys statistikoje

Žurnalas „Komunistas“ Nr. 2 išsispausdino Lietuvos centrinės statistikos valdybos gyventojų ir sveikatos apsaugos statistikos skyriaus viršininkės M. Karalienės paruoštų duomenų apie Lietuvos moteris ir vaikus.

Persispausdiname šiek tiek tų duomenų apie moteris.

***

1980 metais Tarybų Lietuvoje gyveno 3.418,6 tūkst. gyventojų, 47 procentai vyrų ir 53 procentai moterų. 1.000-čiui vyrų tenka 1.119 moterų.

1939 metais 22 procentai visų moterų gyveno mieste ir 78 procentai kaime. Šiuo metu mieste gyvena 61 procentas, kaime 39 procentai visų respublikos moterų.

Šiuo metu 50 procentų visų respublikos moterų ir 57 procentai vyrų gimę pokario metais.

Didėja vidutinė gyvenimo trukmė, kuri pasiekė 66 metus vyrams ir 75 metus moterims. Palyginus su 1923 metais, ji padidėjo apie 20 metų.

Tarybų valdžios metais žymiai daugiau moterų išteka, būdamos jaunos. 1939 metais 20-24 metų amžiaus susituokę merginos sudarė 30, o vyrai 17 procentų visų susituokusiųjų. 1959 metais bendrame susituokusių merginų skaičiuje 20-24 metų amžiaus buvo 42 procentai, o 1978 metais apie 50 procentų tiek moterų, tiek vyrų.

Respublikos darbininkų ir tarnautojų tarpe moterys sudaro 52 procentus. Palyginus su 1945 metais, moterų darbininkių ir tarnautojų skaičius padidėjo 13 kartų, kai tuo tarpu bendras darbininkų ir tarnautojų skaičius išaugo 7 kartus.

Sveikatos apsaugos, kūno kultūros ir socialinio aprūpinimo įstaigose moterys sudaro 83 procentus bendro dirbančiųjų skaičiaus (1945 m. — 67 proc.), prekybos, visuomeninio maitinimo, materialiniotechninio tiekimo ir realizavimo sistemose — 77 procentus (1945 m. — 64 proc.), švietimo ir kultūros įstaigose — 78 procentuis (1945 m. — 53 proc.), valstybės ir valdymo aparate — 66 procentus (1945 m. — 30 proc.).

1945 metais tik ketvirtadalis visų pramonės darbuotojų buvo moterys, šiuo metu — 51 procentas.

Visų liaudies ūkyje su aukštuoju mokslu dirbančiųjų tarpe moterys sudaro 54,6 procento.

Baigusių aukštąjį mokslą ir dirbančiųjų žemės ūkyje agronomų, zootechnikų, veterinarijos gydytojų tarpe 40 procentų sudaro moterys.

Dirbančiųjų liaudies ūkyje ir turinčių specialųjį vidurinį išsimokslinimą tarpe moterys sudaro 65,5 procento.

Pramonės įmonių direktorėmis dirba 15 moterų, vyriausiomis inžinierėmis ir jų pavaduotojomis — 38 moterys; inžinierėmis, inžinierėmis - konstruktorėmis, inžinierėmis-technologėmis — 49 procentai šių specialybių darbuotojų; cechų viršininkėmis ir jų pavaduotojomis 16,7 procento, vyresniosiomis meistrėmis ir meistrėmis — beveik trečdalis.

Kolūkių pirmininkėmis dirba 12 moterų, tarybinių ūkių direktorėmis — 9, kolūkių pirmininkų pavaduotojomis — 192, tarybinių ūkių skyrių valdytojomis — 115, vyr. agronomėmis kolūkiuose — 90, tarybiniuose ūkiuose — 35, zootechnikėmis — 1.625 kolūkiuose ir 622 tarybiniuose ūkiuose.

Turime 48 moteris mokslų daktares, arba 15 procentų visų mokslo daktarų, mokslo kandidačių — 1.395, arba 29 procentuis. Trys moterys išrinktos Lietuvos TSR Mokslų Akademijos narėmis-korespondentėmis.

Beveik 21 tūkst. respublikos moterų apdovanotos TSRS ordinais ir medaliais. Iš jų vienai suteiktas Tarybų Sąjungos Didvyrės vardas, 46 — Socialistinio Darbo Didvyrės vardas.

Kauno bombardavimai

1943 m. balandžio 1 d. pradėjau tarnauti Kauno geležinkelių stotyje, o to mėnesio 13 d. jau teko stebėti miesto bombardavimą. Dar man būnant stotyje, policijai buvo pranešta, kad skelbiamas oro pavojus. Baigęs tos dienos tarnybą, išėjau pasižvalgyti į miestą. Žygiuodamas Vytauto prospektu, išgirdau dusulingą rusų lėktuvų burbimą, ir erdvę nušvietė fosforinės šviesos (lempos). Ėmė skaudžiai kaukti sirenos, pasipylė patrulių šūviai į tas kabančias lempas, ir žmonės pradėjo bėgti į slėptuves. Lėktuvai numetė gerokai sprogmenų ir sukėlė gaisrų. Bet visa laimė, kad sviediniai buvo mažo kalibro ir neturėjo ardomosios jėgos, tik išgąsti sukėlė. Sviedinių išmuštosios duobės gal buvo apie metro gilumo, o gatves padengė sudūžusios langų stiklų skeveldros. Kiek daugiau nukentėjo miesto centras, o stotis ir jos rajonas išliko nepaliesti.

Po to pasigirdo kalbų, kad Kaunas tuoj bus vėl bombarduojamas ir jau sunkaus kalibro bombomis. Plito gandai, kad žmonės masiškai bėgtų iš miesto, nes visas Kaunas bus nušluotas nuo žemės paviršiaus. Tą spėjamojo bombardavimo dieną (tik gaila, pamiršau tikrą datą) pildžiau raštus ir vedžiau kvotas. Tai po vėlyvų pietų tarnybos reikalais išėjau į A. Panemunę ir gatvėse dar nejaučiau didelio judėjimo. Bet, man grįžtant, jau šaligatviais iš miesto skubėjo minios žmonių, kurie liejosi kaip vanduo iš pralauztos didžiulės užvankos. Vos galėjau pajudėti gatvės pakraščiu, o ant šaligatvio nė nebandyk užkelti koją. Taip pasiekiau Laisvės alėją prie pat Įgulos bažnyčios. Tuoj pradėjo sunkiai kriokti rusiški lėktuvai, tai ir likau čia stovėti, prisiglaudęs prie šalto mūro. Niekad nemėgau eiti į slėptuvę, nes, būdamas gatvėje, galėdavau geriau matyti ir orientuotis. Be to, ir žmonės smagiau jausdavosi matydami, kad dar gatvėmis vaikščioja sava policija. Staiga stipriai sudrebėjo žemė, ir pajutau mūro sienų siūbavimą. Dar pasikartojo keli stiprūs smūgiai, ir aprimo. Tos bombos buvo numestos Žaliajame kalne netoli Kauno radijo stoties, bet į pačią stotį nepataikė.

Kai jau aprimo, tai ėjome pažiūrėti išmuštų duobių, kurių gilumoje būtų buvę galima paslėpti vidutinį tų laikų namelį. O stambūs kieto molio kubikai buvo išmėtyti visoje aplinkumoje.

Budėdamas Kauno geležinkelių stotyje, pergyvenau keletą paprastų naktinių oro pavojų. Gavę pranešimą, visiems keleiviams įsakydavome išeiti į slėptuvę, o stotyje tik likdavo budėti vienas geležinkelių policijos pareigūnas ir vokiečių žandaras. Budintysis turėjo pranešti savo tiesioginiams viršininkams, kad paskelbtas oro pavojus, ir priimti pranešimus. Atšaukus pavojų, vėl turėjo pranešti, kad atšaukta, ir atraportuoti, ką budėdamas sužinojai.

V. Vytenietis

LIETUVOJE

MEŠKUTĖS NIDOS NUOTYKIAI

Lietuvoje, kaip rašo „Literatūra ir menas“, buvo sukurtas 13 dalių serijinis spalvotas filmas „Meškutės Nidos nuotykiai“.

Filmo aktorė — zoologijos sodo meškutė Nida. Filmas jau buvo parodytas Maskvoje, Monte Karlo, Milano kinų teatruose, kuriuose perkami, parduodami, mainomi telefilmai. Tą filmą užsisakė Anglijos, Prancūzijos, VFR kino teatrai. Taip pat jis bus rodomas Maskvos olimpiados metu.

Keletas „Meškutės Nidos nuotykių“ dalių buvo jau parodyta per centrinę ir respublikinę televiziją, o moksleivių pavasario atostogų metu bus parodyta visa serija.

Kai bus rodoma Lietuvos televizijoje, filmo tekstas turės būti išverstas į lietuvių kalbą.

„Meškutės Nidos nuotykių“ autorius Petras Abukevičius sako, kad filmo veiksmas vyksta Lietuvoje ir ten rodoma meškutės Nidos įvairūs nuotykiai su paukščiais ir žvėreliais dažniausiai komiškose situacijose. Pati meška Nida gero būdo ir didelė išdaigų mėgėja, ji visus sutaiko ir visiems padeda.

Kadangi meškutės greit auga, o filmas buvo suklamas ilgesnį laiką, tai tekdavo keisti meškas.

P. Abukevičius ruošiąs filmą apie Neringą, o centrinė televizija (CT) siūlė jam sukurti dar du kitus filmus: apie lietuvišką stumbrą ir Sov. Sąjungos vilkus, kuriuos jau užsakė Prancūzijos televizija.

DIDINGAS HIMNAS VILNIAUS UNIVERSITETO GARBEI

Vilniaus paveikslų galerijoje (katedroje) vasario 17 d. buvo atlikta naujoji kompozitoriaus J. Juzeliūno simfonija-oratorija „Cantus magnificat“, skirta „400 Almae Matri universitati Vilnensi“ (Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejui).

Veikalo tekstas yra poeto E. Mieželaičio, kuris į tekstą įvedė įžymiuosius lietuvių kultūros veikėjus M. Mažvydą, Ž. Liauksminą, A. Kulviečio ir M. Počobuto raštų citatas.

Simfoniją-oratoriją atliko vargonai, varpai, orkestras, solistai, keturi chorai, iš viso 300 atlikėjų. Dirigavo J. Domarkas. Veikalas tęsėsi 70 minučių.

„Literatūroje ir mene“ komentuodamas tą J. Juzeliūno kūrinį, A. Ambrazas rašo, kad šis didingas veikalas yra „himnas mokslo šventovei“ ir pasižymi iškilminga nuotaika, minties ir stiliaus vieningumu.

A. Ambrazas tvirtina, kad universitetui skirtieji Just. Marcinkevičiaus „Pažinimo medis“ ir J. Juzeliūno ir E. Mieželaičio „Cantus magnificat“ kūriniai bus didžiai reikšmingi įvykiai lietuvių kultūroje.

Vilniaus universiteto sukakties iškilmėse ta kantata-oratorija nebuvo atlikta.

IR VĖL LENKTYNIAUS...

1979 m. pasibaigusį penkmečio lenktyniavimą ekonominėje ir socialinėje srityse tarp Lietuvos ir Baltarusijos laimėjo Baltarusija.

Minske jai buvo įteikta raudonoji pereinamoji vėliava, o aukštieji Lietuvos ir Baltarusijos kompartijos nariai pasirašė naują lenktyniavimo sutartį.

4.000 VELNIŲ KAUNE

Lietuvos vokiečių Vokietijoje leidžiamasis „Die Raute“ paskyrė visą straipsnį Kauno velniams, kurių dabar jau esą net 4.000.

Velnių visokias statulėles buvo pradėjęs rinkti dail. Antanas Žmuidzinavičius. Norėjo surinkti velnio tuziną — 13, bet rinkinys vis augo. Iš pradžių jame buvo tik lietuviški velniai, vėliau gauta jų ir iš kitų kraštų. Kai dail. A. Žmuidzinavičius mirė, rinkinį perėmė Čiurlionio muziejus, o tų velnių ir dabar vis dar iš šen ir ten atsiunčiama — beveik kasdien, sako, atkeliauja iš kur nors bent vienas. Jau esą 4.000.

„LITERATŪRINIAI ANYKŠČIAI“ PANEVĖŽYJE

110 metinių Lenino gimimo garbei, kaip rašo „Tiesa“, Panevėžyje buvo surengtas didelis teminis vakaras „Literatūriniai Anykščiai“.

Raudonieji katinai ir europiniai peliukai

Vokiečių „Bild am Sonntag“ vasario 24 d. išsispausdino taip pavadintą Klaus Besser straipsnį, kritikuojantį laikyseną Europos kraštų politikų, ypač Vakarų Vokietijos ir Prancūzijos. Jo autorius rašo:

Vakarų Europos politikai šiuo metu tikrai juokingai laikosi. Jie kalba lyg perskeltu liežuviu. Metų metais jie prikaišiojo amerikiečiams, kad šie per silpnai vadovauja, o dabar bara, kad jie sujudo veikti.

Ramybės ieškojimas dabar pasidarė madingas Vakarų Europoje — pataikavimas, pritarimo politika ir kikiškas baikštumas.

Vargšai sovietai yra tokie greiti supykti. Tad nereikia jų taip griežtai šaukti atsakyti. Būtinai reikia išsaugoti tą atolydžio baidyklę.

Iš karto amerikiečiai pasidarė taikos drumstėjai, nelabieji. Jie dabar įsinorėjo net olimpinius žaidimus boikotuoti. Aiškiai matyti, kad Bonnos ir Paryžiaus politikai laikosi kaip išgąsdinti peliukai, jausdami didelį katiną ant savo sprando. Užuot jungęsi su kitapus Atlanto esančiu superkatinu Carteriu, jie labiau linkę, kad būtų sudaryta pelėms tinkama sąjunga tarp didžiųjų galybių.

Tačiau jie klysta.

Amerikos katinai leidžia jiems gyventi, o maskviškiai tikrai juos suės, jeigu jie ir toliau taip laikysis, kaip begalvė banda.

Padėtis aiški kiekvienam, kas nešioja ne raudoną galvą. Sovietų laikyseną neseniai „Pravda“ trumpai ir aiškiai aptarė. Kas dirba socializmui ir komunistinei imperijai išplėsti, tai gerai. Kas prasideda su laisve ir žmogaus teisėmis, tas yra nelabasis. Kas solidarizuoja su JAV, kenkia „atoslūgiui“, kas yra pareiškęs solidarumą Rusijai, tas yra natūralus taikos draugas, teisingai suprantąs atoslūgio, būtent, Maskvos interesus.

Taip pat ir amerikiečių laikysena yra aiški: rusiškajam imperializmui turi būti pasakyta sustoti. Negalima nieko nedarant žiūrėti, kaip sovietai į savo viešpatiją tankais suvarinėja dar ir naujas valstybes po to, kai jau yra susigrobę Pabaltijo valstybes, pusę Rytprūsių, dalinai Rumuniją ir Bulgariją ir paventę savo komunistiniais satelitais Lenkiją, Čekoslovakiją, Vengriją ir pusę Vokietijos.

Amerikiečiai taip pat visiškai teisingai galvoja, kad rusiškasis imperializmas turi būti sustabdytas ir kad visa Vakarų Europa neturi patekti po Maskvos diktatorių kalaviju.

Tiktai patys Vakarų europiečiai laikosi abejingai. Prancūzija nenori jokio naujų „blokų“ sudarinėjimo. Ką gi tai reiškia? Ar laisvos demokratinės valstybės neturi teisės stipriai susiblokuoti? Ar tai teleidžiama tik Rytų valstybėms?

Negalima taip pat aukoti „atoslūgio“, kaip Bonnoje jis vadinamas. Nesą jokio kito „pasirinkimo“. Koks atoslūgis turimas galvoje? Ar tasai, kurį sovietai kaip propagandinį šūkį naudoja ir už kurio slėpdamiesi jie vis plečia savo palaimintąjį socializmą?

Kaip gali nebūti kito pasirinkimo vietoj atoslūgio, kurio nėra buvę? Tačiau rusai jau ryžtingai vykdo savo pasirinkimą, tik Vakarų Europoje niekas nenori tai pripažinti, būtent: nauji įtempimai, naujos agresijos (žiūrėkite į Afganistaną) ir pastovus ginklavimosi stiprinimas.

Jie yra tie, kurie kelia vis naujus įtempimus pasaulio politikoje, tiek Sov. Sąjungos pakraščiuose, tiek Afrikoje ar Azijoje. Ar Bonnos ponai tiki, kad tuos įtempimus galima paprasčiausiai pašalinti raminimosi politika?

DGB viršininkas Vetter nesiima jokių „griežtesnių“ boikoto priemonių dėl Afganistano. Priemonių jis, sako, imasi, bet kokių? Deja, jų nematyti. Gal būt, jis pradės veikti kitais metais.

O ponas Daume, sportininkų prezidentas, nieko nepaisydamas, važiuos Maskvon į olimpines žaidynes. Ar jo neskaudina Sacharovo ištrėmimas, ar neskaudina diktatūra ir koncentracijos lageriai? Ar jam nekelia rūpesčio rusų karinių dalinių įžygiavimas į neutralų kraštą?

Vakarų Europos politika šiuo metu yra prakeiktai prisitaikėliška. Kas čia žino, — taip, matyt, galvoja politikas, —gal rusai netrukus ateis ir pas mus, ir nieko nepakenks, jei jau iš anksto sovietams įsigerinsi. Gal tada liksi tarnyboje ir pakilsi.

Tačiau tie, kurie šitaip galvoja, klysta visi. Kai sovietai ateis, ponai Vetter, Daume, Bahr ir Brandt, visi jie, bus surankioti ir išgabenti, vistiek, ar jie būtų buvę „akli“, „įtūžėliai“ ar tik paprasti antikomunistai.

Vienas dalykas yra tikras: vakarietis politikas, kuris dabar maskvinės „Pravdos“ didžiai giriamas, kaip „atoslūgio draugas“, nes nesolidarizuoja su JAV, norom ar nenorom remia sovietinę politiką.

Mums, rinkėjams, šitie žmonės turi aiškiai pasisakyti. Jie privalo mums dabar paaiškinti, kurioje pusėje jie stovi, ar sovietų, ar JAV, ir ne tik žodžiais tai padaryti, bet ir darbais įrodyti.

Lietuviai, sorbai ir Donelaitis

Sorbai arba lužitėnai? Maža kam mūsų jie girdėti. O tokia tauta yra. Ji gyvena Vokietijoje, ir jos kultūrinis centras yra Bauceno miestas. Jų mokslininkas ir rašytojas ir sorbų kultūros archyvo direktorius Fridas Metškas yra net Donelaičio „Metų“ ištraukų išvertęs į savo kalbą.

„Švyturyje“ išspausdintas jo pasikalbėjimas su L. Stepanausku. Tasai mokslininkas, be kita ko, sakė:

„Pirmą kartą Donelaičio vardą aptikau maždaug 1936 metais, būdamas studentu, žinomo vokiečių folkloristo, etnografo, Leipcigo universiteto profesoriaus Franco Tecnerio (1863-1919) veikale „Slavai Vokietijoje“ (1902). Mane sudomino Kristijono Donelaičio asmuo, tačiau įsigilinimui ir tyrinėjimams laikas buvo nepalankus. Kai pokario metais rašiau monografiją apie sorbų gyvenamas vietas senojoje Prūsijos valstybėje, aptikau archyvinės medžiagos apie jų ryšius su lietuviais... Daug paralelių buvo tarp nacionaliniu ir socialiniu atžvilgiu engiamų sorbų ir lietuvių Prūsijoje, o vėliau kaizerinėje vokiečių valstybėje. Mane, pavyzdžiui, sudomino Kristijono Donelaičio požiūris į Prūsijos absoliutizmo vedamą kolonizavimą tuometinėje provincijoje, vadinamoje „Litauen‘ (Lietuva). Juo labiau, kad tai galėjau palyginti su faktais sorbų gyvenamose žemėse...“

Rūkymas yra narkomanija

Rūkymas minimas jau senuosiuose kinų ir Herodoto raštuose. O europietis, kuris pirmą kartą rūkantį žmogų pamatė, buvo Kolumbas 1492 m. Kuboje, ir jis buvo kaltininkas, nes 16 amž. parvežė tą madą į Ispaniją. Tabaką jis ir jo įgula jau uostė, kramtė ir rūkė. Tuoj toji naujiena persimetė į Prancūziją, Angliją ir kitas Europos šalis.

Jau tais laikais buvo pastebėtas rūkymo žalingumas ir prieš tą paprotį pradėta kovoti. Net galvą nukirsdavo rūkoriams, bet, matyt, tos bausmės nebuvo labai gąsdinančios.

„Tiesa“ rašo, kad Lietuvoje rūko 70% vyrų ir 9-12% moterų.

Rūkymas yra liga, o jos vardas galėtų būti „mažoji narkomanija“, ir rūkyti pradedama dažniausiai juokais ar iš smalsumo, o ilgainiui nepastebimai tai išsivysto į įprotį.

Psichologai ištyrė, kad daugiausia rūko silpnesnio charakterio žmonės: išsiblaškėliai, neturį stipresnės valios, baimingi, linkę į depresiją ir tie, kurie patenka į nesusipratimus, o tokiems sunkiau ir mesti rūkyti.

Toliau „Tiesoje“ rašoma šitaip:

„Tabako dūmuose esąs anglies monoksidas trukdo deguoniui patekti į smegenų ląsteles ir veikia jas pražūtingai. Glaudų ryšį rūkymas turi su kraujagyslių ateroskleroze, sukelia infarkto pavojų, gangrenas. O gangrena — tai audinių mirtis. Kai kraujagyslės nepajėgia audinių aprūpinti krauju, jie miršta. Dažniausiai tai pasitaiko, kai pažeidžiamos kojų arterijos.“

Rūkytojai suserga plaučių vėžiu 20-40 kartų greičiau negu nerūkantieji. O pasaulio mokslininkai vieningai sutaria, kad iki 85 proc. rūkymas sukelia nespecifinių plaučių ligų, ypač lėtinį bronchitą. Taip pat apskaičiuota, kad surūkius vieną cigaretę, patrumpėja 8-14 minučių žmogaus amžius. Visi rūkoriai, sako, miršta 7-8 metais greičiau už nerūkančius.

Neveltui naujoji lietuvių tautosaka mums sako: vienam gale ugnis, o kitame — kvailys.

TEGYVUOJA CEAUSESCU!

Rumunas nuėjo meškerioti, ir jam pasisekė: pagavo didelę žuvį. Pagavo, pernešė namo žmonai.

— Ką gi aš su ja darysiu? — sako žmona. — Nei svogūnų, nei alyvos, nieko. Kaipgi aš ją paruošiu? Neškis sau.

Darbininkas nuėjo prie upės ir įmetė žuvį. O ta iškišo galvą iš vandens ir sušuko:

— Tegyvuoja Ceausescu!

(iš „Baltic News“)

KASDIENIŠKOS SMULKMENOS

Mielas Redaktoriau,

žinai, kai paskaitai vadinamąją didžiąją spaudą, kartais kyla tokių minčių, kad, rodos, būtų neblogai šį tą ir savo lietuviškame gyvenime pritaikyti.

Va, skaičiau, kad prancūzų „Le Monde“ laikraštis, kuris, sako, toks pat reikšmingas, kaip britų „The Times“, renkasi sau redaktorių. Vieną kartą jau buvo pabalsuota, deja, nė vienas kandidatas nesurinko reikalingų 60 procentų balsų. Teks dar kartą balsuoti.

Šitokią madą prieš keletą metų įsivedė britų savaitraštis „The New Statesman“. Matyt, mada bus besanti gana užkrečianti, ypač tuose laikraščiuose, kurie leidžiami ne atskirų pinigingų asmenų, o bendrovių.

Žinoma mūsų atveju būtų šiokio tokio keblumo nusistatyti, kas turėtų teisę balsuoti. Leidžia bendrovė, taip, šita reikalo pusė labai tiktų balsavimu išspręsti, kas turėtų būti naujas redaktorius. Painiava yra ta, kad tuose didžiuosiuose laikraščiuose renkant balsuoja visi tie, kurie redakcijoje dirba, o išrenkamas gali būti ir pašalietis, ir mes tokia tvarka negalėtume pasinaudoti — redakcijoje neturėtume pakankamai rinkėjų...

Taigi tektų ieškoti kokios nors kitos tvarkos. Samdo ir skiria direktoriai. O pasirinkti ir nubalsuoti, sakau, gal suvažiavime galėtų akcininkai. Kaip tu galvotum? Būtų tikra demokratija. Juk dažnai girdime ir skaitome, kad akcininkai yra visa ko viršūnė, jų valia yra maždaug pono valia. Tai gal paduokim jiems į rankas tą valią, užuot skundęsi, kad mums vis trūksta redaktorių. Pabalsuos, ir bus.

***

Aną vakarą su savo pensininkų klubo nariais sėdėjau bare, o tolėliau prie kito staliuko užgėręs vienas tautietis stiproku balsu vis dėstė teisybę savo draugams.

Suprantama, kad ir mes šnekučiavomės ir juokavome bei pasaulio problemas aptarinėjome, tai negalėjau įtempęs ausis klausytis tautiečio teisybės. Tik nuotrupos pasiekdavo netyčia mano tas ausis. Vienu tarpu jis keikė laikraščius, kad jie klaidingas žinias pateikia. Kadangi iš jo kišenės kyšojo „The Daily Mail“, tai spėju, kad susierzinimas ir pyktis buvo nukreiptas į tą laikraštį.

Aš taip pat kartais beskaitydamas nustembu. Štai jau kiek daug kartų esu skaitęs, kad Sov. Sąjungos apsiginklavimas yra žymiai pranašesnis už vakariečių. Prieš keletą metų britų laikraščiuose buvo baisiai skundžiamasi, kad Sov. Sąjunga tiek daug prisistatė prekinių laivų, jog Vakarų kraštų laivininkystę tiesiog išstumia iš apyvartos. Jie pirmieji, girdi, užbėga už akių, jie turi su firmomis sutartis, jie pigiau gabena. Pilna jų, sako, visur.

O jeigu ne kas savaitė, tai bent kas mėnuo užtiksi aliarmuojantį straipsnį, kad gynybos srityje Sov. Sąjunga tikrai pralenkia Vakarus, kai kur net keleriopai.

Dabar, va, skaitau „The Sunday Times“ gynybos korespondento Ian Matter straipsnių seriją, ir antakiai man pakyla aukštyn be mano valios iš nustebimo. Rašo, štai, jis apie karinį laivyną. NATO ir tai sąjungai nepriklausanti Prancūzija lėktuvnešių turi 31, o Sov. Sąjunga tik 2, fregatų NATO 228, S.S. — 43. Tik povandeninių S.S. turi visu šimtu daugiau negu vakariečiai, bet ir tų daugumas, ypač dizelinių, esą pasenę, triukšmingi ir lengvai pastebimi.

Ekspertų apskaičiavimu, raketomis ginkluotų povandeninių sovietinių laivų tik 15 procentų tuo pačiu metu būna jūroje, o NATO — 55 proc.

Dabar Sov. Sąjunga statanti 2 lėktuvnešius, tai turėsianti 4. Karo metu sovietinė j pusėj žymus vaidmuo tektų jūrų laivyno turimiems bombonešiams Tu-26, kurių per metus pastatoma po 30.

Kuo gi, sakyk, dabar tikėti: ar tais aliarmuojančiais skundais, ar tokiais optimistiniais apskaičiavimais? Kažkas iš tikro klaidina, ar ne? Taigi ir anas tautietis bare gal ir turėjo pagrindo pykti.

Tavo Jonas

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post Office.

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.

Prenumeratos kaina metams 12,50 svarų, pusei metų 7 sv. (kitų kraštų prenumeratoriai moka pagal Britanijos svaro kursą).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 5.00 sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

Redaguoja redakcinis kolektyvas.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Kronika

DBLS CENTRO VALDYBOS PAREIŠKIMAS

Retkarčiais pasitaiko, kad „Europos Lietuvyje" būna išspausdinami kontroversiniai straipsniai, kritiškai atsiliepiantys apie vienų ar kitų žmonių veiklą ar jų pažiūras.

DBLS Centro Valdyba yra susirūpinusi ir apgailestauja, jeigu kai kuriais atvejais straipsniuose minimi asmenys pasijunta asmeniškai užgaunami.

Priimdama tokius straipsnius spaudai, Centro Valdyba stengiasi vadovautis demokratiniais principais, atsižvelgdama į tai, kad DBLS savo veikloje apima daugumą lietuvių visuomenėje esančių pažiūrų, ir jausdama pareigą, kad tos pažiūros atsispindėtų „Europos Lietuvio" puslapiuose.

Pagrinde reikalaujama tiktai, kad temos būtų aktualios lietuviškai veiklai, kad joje būtų išreiškiamos nuoširdžios autoriaus nuomonės ir vengiama kraštutinumų.

Tos pačios sąlygos taikomos ir suteikiant atsakymo teisę straipsniuose paliestiems asmenims ar organizacijoms.

Centro Valdyba nori pakartotinai atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad tokiuose straipsniuose yra reiškiamos asmeniškos autorių nuomonės ir kad tokių nuomonių spausdinimas „Europos Lietuvyje" nebūtinai reiškia, jog Centro Valdyba su jomis sutinka ar kad jos yra pateisinamos.

1980. IV. 21

DBLS Centro Valdyba

PADĖKA J. VILČINSKUI

Šiomis dienomis Tautos Fondo Valdyba, įvertindama J. Vilčinsko ilgametį darbą Tautos Fondo naudai ir kitokioje Lietuvos laisvinimo darbuotėje, pagerbė ji, vienbalsiai nutardama apdovanoti kuklia, bet simboliška plakete su šitokiu įrašu:

„D. G. Juozui Vilčinskui, Tautos Fondo Atstovybės pirmininkui Anglijoje, už darbą ir pasišventimą Lietuvos labui — dėkingi Tautos Fondas, Brooklyn, N. Y., USA, 1980 m. vasario 16 d."

S. N.

A. BUZO AUKA SPAUDAI PAREMTI

A. Buzas prieš kurį laiką paaukojo 12 svarų spaudai paremti.

Ta suma per klaidą tada kartotekoje buvo įrašyta kaip prenumeratos mokestis. Dėl to malonų aukotoją atsiprašome.

Londonas

„ŽAIBO" IŠVYKA Į NOTTINGHAMĄ

Londono Tautinių šokių „Žaibo" grupė vyksta į Nottinghamo Moterų Draugijos gegužės 3 d. rengiamąjį Motinos dienos minėjimą. Ji dalyvaus programoje.

Autobuse dar yra laisvų vietų. „Žaibo" šokėjai kviečia dalyvauti išvykoje. Kaina 4 svarai. Užsisakyti galima pas Aldoną Pukštytę, Igną Dailidę ar S. Kasparą.

Išvažiuojama nuo Lietuvių bažnyčios (21 The Oval, Hackney Road, London E2) 1 valandą po pietų labai punktualiai — pasivėlinusiųjų nebus laukiama.

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS

Londono Lietuvių parapijos klubas Motinos dieną minės gegužės 4 d. tuojau po pamaldų.

BIRŽELIO PAMALDOS

Baltų Taryba rengia pamaldas paminėti 39-tajai Baisiojo Birželio trėmimų sukakčiai. Pamaldos bus St. Martin in the Fields, Trafalgar Square, birželio 15 d., 14.30 val.

ŠV. ONOS DRAUGIJOS VALDYBA

Dabar Londono Lietuvių Moterų Šv. Onos draugijos valdybą sudaro pirm. M. Parulienė, vicepirm. M. Vikanienė, kasin. M. Šemetienė, revizorė R. Černienė, o komitetą V. Jurienė, P. Senkuvienė, A. Lechavičienė ir A. Putinienė.

ŠV. ONOS DRAUGIJOS RUDENS BALIUS

Rudens balių Šv. Onos draugija rengia spalio 11 d.

IŠKILMINGOS PAMALDOS

Balandžio 20 d. pietiniame Londone, St. Matthews anglų katalikų bažnyčioje, įvyko iškilmingos pamaldos už Lietuvą ir joje kenčiančius ir už religiją persekiojamus mūsų tautiečius.

Bažnyčia buvo pilnutėlė įvairių tautybių žmonių (daugiau kaip 400), kuriems, prieš pradedant mišias, parapijos klebonas Rev. J. P. Devane paaiškino mišių prasmę ir pristatė J. Černio vedamą Londono lietuvių chorą, kuris specialiai atvyko šia proga pagiedoti lietuviškų giesmių.

Mišias atlaikė ir ypač jautrų Lietuvai pamokslą pasakė Rev. D. Stack. Mūsų choras atliko 6 giesmes: Pulkim ant kelių, Credo, Jėzau Sakramente, Šventas, Štai užbaigėm auką gausią ir Kai širdį tau skausmas, kurią kartu su choru giedojo solistas Justas Černis. Vargonais chorą lydėjo Vincas O'Brien.

Visos giesmės buvo paaiškintos parapijos leidžiamame žiniaraštyje (tiražas 1.400 egz.). Ten taip pat buvo paminėti kaliniai Vladas Lapienis ir Petras Paulaitis, kurie yra Sovietų S-gos koncentrarijos lageriuose.

Ši parapija ypač aktyviai veikia prieš Sovietų Rusijos vykdomą persekiojimą laisvės ir tikybos trokštančių lietuvių. Parapijoje aktyviai veikia ir mums gerai žinomas M. Bajorinas, kurio iniciatyva ir įvyko šios iškilmingos mišios.

Vėliau choras buvo pakviestas į šalia bažnyčios esantį parapijos klubą, kur prie arbatėlės buvo pabendrauta ir pasikalbėta su parapijiečiais ir jų vadovybe.

Tai buvo jautrus ir mums labai reikšmingas sekmadienis. Mūsų visų padėka St. Matthews parapijiečiams ir jų klebonui už tokį didelį dėmesį ir maldas kenčiančiai Lietuvai.

J. A.

LIETUVIŠKOS PAMALDOS

LEIGH — gegužės 4 d., 5 val., St. Joseph's bažn.

ECCLES — gegužės 11 d., 12.15 val.

BRADFORDE — gegužės 4 d., 12.30 val., iškilmingos pamaldos, atsimenant mūsų gyvas ir mirusias motinas.

LEEDSE — gegužės 11 d., 3 val. p. p.; po pamaldų keliausime į Pudsey kapines pašventinti a. a. Ant. Mongirdo paminklo.

BRADFORDE — gegužės 18 d., 12.30 val., atsimenant mūsų tėvus.

NOTTINGHAME — gegužės 4 d., 11.15 val., Židinyje, **Motinos dienos** proga.

Maloniai prašome atsilankyti į

„DAINAVOS"

Pavasario balių

kuris įvyks gegužės 10 d. Lietuvių Namuose, 2 Ladbroke Gdns., London W.11. Veiks turtingas bufetas, gausi loterija, gros švelni muzika.

Staliukus užsisakyti iš anksto tel. 727 2470.

Iki greito pasimatymo.
Londono L.M. „Dainavos" Sambūris

Boltonas

BALTIJOS TAUTŲ VAKARAS

Pirmasis neseniai įkurto Boltono Baltijos tautų komiteto veiklos žygis yra rengiamas Baltijos tautų vakaras, kurio programai yra planuojamos koncertas ir šokiai. Tikimasi, kad koncerte visos trys Baltijos tautos bus atstovaujamos. Po koncerto bus šokiai, kuriems gros geras orkestras.

Baltijos tautų vakaras įvyks gegužės 3 d., 6.30 val. vak., ukrainiečių salėje, 99 Castle Street, Bolton. Bilieto kaina £1,50.

Visi lietuviai, arti ir toli gyvenantieji, maloniai prašomi dalyvauti šiame Baltijos tautų vakare.

Rochdale

PRANEŠIMAS APIE SUVAŽIAVIMĄ

Gegužės 3 d., šeštadienį, 7 val. vakare, ukrainiečių klube (80 Molesworth St.) DBLS Rochdalės skyriaus atstovas D. Banaitis darys pranešimą apie DBLS suvažiavimą ir LNB veiklą.

Maloniai prašome DBLS narius ir LNB akcininkus gausiai dalyvauti.

Skyriaus Valdyba

Gloucesteris

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS

Gegužės 3 d. DBLS Gloucesterio-Stroudo Skyrius rengia Motinos dienos minėjimą gražioje ukrainiečių salėje, 37 Midland Rd.

Programoje: vietinio jaunimas „Baltija" dainos, motinų pasveikinimas, šokiai, loterija, bufetas su užkandžiais. Šokiams gros vietinė kapela

Pradžia 6.30 val., pabaiga 11.30 val.

Prašom iš arti ir toli atvykti — vietos užteks. Tik prašom nesivėlinti.

Skyriaus Valdyba

Nottinghamas

MOTINOS DIENOS MINĖJIMAS

Gegužės 3 d., 6 val. vakare, ukrainiečių salėje (Bentink Rd. 30) Nottinghamo Moterų Draugija ruošia **didelį** Motinos dienos minėjimą. Bus puiki programa: dainuos garsus Nottinghamo mišrus choras „Gintaras", pasirodys Nottinghamo jaunimas ir senimas, prisidės lietuvaitės, kurios neseniai atvyko iš Lietuvos ir apsigyveno Nottinghame. Tautinius šokius šoks Londono šokėjų grupė „Žaibas". Bus labai turtinga loterija, gros smagi muzika, veiks baras.

Tik nevėluokit, nes programa turi prasidėti laiku. Prašom iš arti ir iš toli. Netingėkit, tik paskubėkit visi į Nottinghamą, mes laukiame jūsų.

Nottinghamo Moterų Draugija

UŽ MOTINAS

Gegužės 4 dieną Aušros Vartų Marijos Židinyje už mirusias ir gyvas lietuves motinas pamaldas 11.15 val. užprašė bei gėlėmis išpuoš vietos Lietuvių Moterų Draugija. Giedos mišrus, moterų Gintaras, solistė Vida Gasperienė ir visi.

Iškilmėn veikliai jungsis jaunučiai ir jaunieji.

ŽYMUS SVEČIAS

Lietuvių skautų bei skaučių stovyklon Židinyje gegužės 16-18 dienomis žada atvykti, prabilti ir atlaikyti pamaldas žymusis skrajojantis Kanados lietuvių bei lietuvių skautų kapelionas skautininkas kun. Stasys Kulbis, S. J. Savo žodžius papildys įdomiais vaizdais.

Derby

DBLS SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

DBLS Derby skyr. valdyba gegužės 11 d., 7 val. vakaro, šaukia visuotinį skyr. narių, akcininkų bei apylinkės lietuvių susirinkimą, kuris įvyks WILMOT-ARMS patalpose, Normanton Rd.

Bus renkami skyriaus valdomieji organai, bus pranešimas iš visuotinio atstovų suvažiavimo, taip pat aptariami svarbūs skyriaus reikalai.

Skyriaus valdyba

Bradfordas

MOTINOS MINĖJIMAS

Gegužės 4 d., sekmadienį, Vyčio klube rengiamas

MOTINOS MINĖJIMAS.

Kun. A. Putcės paskaita, vietinio vyrų seksteto dainos ir deklamacijos.

Pradžia 3.30 val. p. p.

Visi maloniai kviečiami dalyvauti.

Klubo valdyba

SPECIALUS SUSIRINKIMAS

Gegužės 17 d., šeštadienį, 5.30 val. vakare, šaukiamas Vyčio klubo narių

SPECIALUS SUSIRINKIMAS

Dienotvarkėje klubo įstatų kai kurių paragrafų pakeitimo svarstymas ir nutarimas.

Šiame svarbiame susirinkime prašomi visi klubo nariai dalyvauti.

Vyčio Klubo Valdyba

Skaitytojų laiškai

Ko siekia Europos Federalistai?

„Europos Lietuvio" 1979 m. rugsėjo 25 d. Nr. 37, skaitytojų laiškų skiltyje, buvo išspausdintas straipsnelis „Norėtume informacijų apie tarptautines organizacijas, kuriose atstovaujami lietuviai", pasirašytas Mančesterio lietuvio.

Kitas straipsnis buvo išspausdintas „Europos Lietuvio" š.m. balandžio 14 d. Nr. 15 — „Vidurio Europos federalistai", pasirašytas K. Barėno.

Mančesterio lietuvio laiškas mane užklupo ką tik po operacijos ligoninėje — tai buvo man tikri linkėjimai pasveikti, ir jo autorius — kaip vėliau sužinojau, paskambino mano žmonai ir pasiteiravo, ar jau operacija padaryta ir ar sėkminga, mat, priešingu atveju, gal būt, skaitytojams nebūtų tekę to straipsnio matyti.

Kadangi pirmojo straipsnio autorius cinišku būdu surašė savo straipsnį ir neišdrįso pasirašyti savo tikros pavardės, tad ir išėjęs iš ligoninės nutariau, kad su nenuoširdžiais motyvais vedančio straipsnio autoriui nėra prasmės vesti bet kokią polemiką.

Bet straipsnio Vidurio Europos federalistai autorius K. Barėnas yra plunksnos žmogus, rašytojas ir „Europos Lietuvio" redaktorius. Su jo novelėmis ne tik mes, išeivijos lietuviai, esame gerai susipažinę, bet ir Tarybų Lietuvos komunistinėje spaudoje buvo parašyta recenzija, įvertinanti jo literatūrinę kūrybą.

Tad kaip matome K. Barėno kūryboje netrūksta meno, tik čia įtariu, kad, išeidamas į politikos laukus, ar tik neapsilenkė su rašytojo etiketu, ignoruodamas pokario istorinius faktus, kiek tai liečia Vidurio Europos federalistų komiteto įsikūrimą, jo tikslus ir lietuvių dalyvavimą bei veiklą V.E.F. komitete.

Sunku būtų patikėti, kad K. Barėnas būtų tiek naivus, kad žiūrėtų vien tik į paveiksliukus Rytų Europos federalistų žurnale. Bet, kaip iš jo straipsnio matyti, jis buvo patrauktas paveiksliukų, kuriuose buvęs žurnalo redaktorius iš tikrųjų išliejo savo jausmus seniai mirusiai lenkų romantizmo epochai. Taip susižavėjęs paveikslais, K. Barėnas paliko neatkreipęs dėmesio į kitą medalio pusę — į V.E.F. komiteto veiklą, jų darbus ir tikslus praeityje ir dabar!

Ar straipsnio autorius padarė tai sąmoningai, ar ne, paliksiu tai spręsti patiems skaitytojams.

Bet viena jau aišku, kad toks vienašališkas straipsnio tekstas ir faktų iškraipymas prisidėjo prie mūsų lietuviškos visuomenės suklaidinimo ir kiršinimo.

Juk jeigu K. Barėnui nebuvo aiški lietuvių veikla V.E.F. Komitete, tai galėjo be jokių sunkumų pasiteirauti informacijų asmeniškai, ir aš esu tikras, kad su malonumu būtume paaiškinę aš, Z. Juras, J. Vilčinskas ir kiti, kurie praeityje dalyvavo V.E.F. Komitete. K. Barėnas, sakydamas, kad mes nuslepiame mūsų veiklą V.E.F. Komitete, smarkiai prasilenkė su tiesa. Kiekviename suvažiavime ar tai DBL Sąjungos, ar Tarybos visuomet politinės veiklos pranešimuose buvo tai paminėta. Ir jeigu jis būtų dalyvavęs Skotijoje ir praeitais metais Mančesteryje LSDP organizacijos suvažiavimuose, jis būtų taip pat girdėjęs apie mūsų veiklą V.E.F. Komitete.

Bet kad skaitytojai ir lietuviška visuomenė suprastų V.E.F. Komiteto atsiradimą ir jo veiklą, turime grįžti į pokario metus — 29 metus atgal ir surasti jo gimimo priežastis.

Ką tik po 2-rojo pasaulinio karo, prisikėlusi iš pelenų, karo sunaikinta ir nuniokota visa Europa, išdalyta, išparceliuota ir okupuota. Šeimos išblaškytos ir išskirtos. Vaizdas, kuris atsivėrė prieš pasaulio vairuotojų, politikų ir diplomatų akis — negalėjo būti džiuginantis ar vertas pasigėrėjimo.

Didieji pasaulio vadai pamatė jau tada, kad po karo senais principais ir prievarta sulipdyta Europa nebus tvirta ir neatneš gerų vaisių ateičiai. Norint išvengti ateityje pasikartojančių karo katastrofų ir sunaikinimų, reikėjo ieškoti išeities platesniam Europos apsijungimui. Mintį Vakarų Europos bendruomenei davė Winstonas Churchillis, kreipęsis į akademinį pasaulio jaunimą Europos susijungimo klausimų Zueriche 1946 metais. Tačiau to garsaus politiko kalba tada buvo didžiosios spaudos sutikta su skepticizmu.

Dar nei porai metų nepraėjus, 1940 metų gegužės 7 d. tas pats W. Churchillis Hagoje pasakė kitą ta pačia tema kalbą, kuri jau buvo sutikta kaip Europos sąjūdžio balsas. Jis atidaromoje kongreso kalboje pastebėjo: norint atstatyti Europą, kad jos šviesa vėl galėtų pasauliui šviesti, mes pirmiausia turime **patys save nugalėti.**

Europos kongresas Hagoje nustatė pagrindines gaires Europos Unijai, Federacijai ir Konfederacijai ir išsiskirstė. Šių gairių praktiškas įgyvendinimas liko jungtinės Europos įstatymų leidžiamajai, įstatymų vykdomajai valdžiai ir teismui, kurių dar nebuvo.

Vidurio ir Rytų Europos tautoms atsidūrus rusiškojo imperializmo okupacijoje, tų kraštų buvusius valstybės vairuotojus bei diplomatus vertė išeiti iš prieškarinių apkasų ir ieškoti naujų kelių, koordinuojant kovą prieš bendrą priešą.

Tad šis pavergtųjų Europos tautų bendras reikalas ir pagimdė „Vidurio Europos Federalistų" komitetą, kuriam pradžią davė „Philadelphijos deklaracija". Ji buvo paskelbta 1951 m. vasario 11 d. Vašingtone, istorinėje salėje, kurioje gimė JAV Kongresas ir buvo paskelbta Jungtinių Amerikos valstybių nepriklausomybė prieš 175 metus.

Konferencijoje dalyvavo Vidurio Europos dešimtys tautų, įskaitant ir Lietuvą. Lietuvai atstovavo ministeris Žadeikis, Vašingtone, Pranas Valnauskas, Krikščionių Demokratų Partijos pirmininkas, Vaclovas Sidzikauskas, buvęs ambasadorius, Ūkininkų Partijos pirmininkas, Lietuvos Laisvės komiteto pirmininkas.

Vėliau ši deklaracija buvo pakartota 1951 m. balandžio 16 d. Vašingtone, D.C. Tada Lietuvai atstovavo Kazys Pakštas, buvęs Vidurio Europos Krikščionių demokratų unijos vicepirmininkas, Vidurio Europos Federalistų Klubo Pirmininkas, ir Vaclovas Sidzikauskas, VLIKO Vykdomojo Komiteto narys politiniams reikalams. Tautos, kurios dalyvavo „Philadelphijos deklaracijos" paskelbime, buvo šios: Albanija, Bulgarija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Estija, Čekoslovakija, Jugoslavija, Rumunija ir Vengrija.

Kadangi deklaracijos pilną tekstą sudaro dešimt ilgų punktų ir tai užimtų daugiau negu pusę mūsų laikraščio, tai aš tik čia pateiksiu tik trumpą ištrauką iš jo dviejų punktų:

3. Vidurio ir Rytų Europos išsilaisvinimas sudarys sąlygas įvedimui laisvos demokratinės santvarkos ir užtikrins ateičiai pastovią taiką, laisvę ir nepriklausomybę mūsų tautoms, iš kurių buvo tas atimta to pačio okupanto—Sovietų Sąjungos.

10. Vidurio ir Rytų Europos Tautos turi teisę dalyvauti kartu su kitomis laisvomis tautomis jų apsijungime artimesniais ryšiais ir siekiant įgyvendinti ir stiprinti federalistinius ryšius, sudarant visos Europos Uniją.

Tai, kaip matote, mieli skaitytojai, kad čia eina reikalas ne apie Lietuvos - Lenkijos unijos atnaujinimą, bet siekiama apjungti visą (vakarų, vidurio ir rytų) Europą. Bet, žinoma, su sąlyga, jeigu išsilaisvinusios tautos iš komunistinio jungo to norės.

Tad ir Londono V.E.F. komiteto veikla rėmėsi „Philadelphijos deklaracijos" principais ir jų nustatytomis gairėmis. Tuo yra pagrįsta ir mūsų veikla tame komitete.

Kas dėl žurnalo „European Press", tai jis buvo leidžiamas ne federalistų komiteto, bet privačiai. Kadangi mes prie to „E.P." žurnalo leidimo neprisidėjome, tai ir negalėjome reikalauti ir diktuoti, kokia medžiaga turi būti jame talpinama.

Nariai (kartu ir mes) prisidėjom bendradarbiaudami tik savo straipsniais. Be to, bendradarbiavo jame ir nenariai, net kai kurie ir žymūs britų politikai, kaip tai: Sir F. Bennett M.P., Brian Crozier, D. G. Stewart-Smith, Director of Foreign Affairs Research Institute, Lady Baroness Eless M.P.

Tad mums, lietuviams, buvo proga išeiti nors ir su maža šviesele į anglų kalba kalbančius, įtakingus politinėje veikloje asmenis ir vis priminti, kad lietuvių tauta yra gyva ir kovojanti. Tai neabejotinai atnešė šiek tiek naudos.

Nedaug mūsų tarpe beliko, kurie dar kantriai neša švieselę į Lietuvos laisvę, tad neužgesinkime jos.

K. Tamošiūnas

Skautiškuoju keliu

SAVAITGALIO STOVYKLĖLĖ

Gegužės 16-18 d. d. Nottinghame Židinio patalpose (16 Hound Road, Westbridgford), įvyks skautų-skaučių savaitgalio stovyklėlė.

Kviečiame visus skautus-skautes ir vadus dalyvauti šioje stovyklėlėje.

Prašome atvykti išvakarėse, gegužės 16 d., ir atsivežti uniformas ir miegamuosius maišus.

Stovyklėlės mokestis 3 sv.

Stovyklautojai registruojasi šiuo adresu: Mr. J. Damaševičius, 2 Hawksley Road, Hyson Green, Nottingham. Tel. 0602-702762, arba Židinio adresu, ne vėliau kaip iki gegužės 4 d.

Iki pasimatymo Nottinghame.

ps. S. B. Vaitkevičius

Manchesteris

PRANEŠIMAS APIE SUVAŽIAVIMĄ

Gegužės 4 d., sekmdienį, 7 val. vakare, Lietuvių klubo patalpose, DBLS Mančesterio skyriaus atstovas Vl. Kupstys padarys pranešimą apie DBLS suvažiavimą ir LNB veiklą.

Maloniai prašome DBLS narius ir LNB akcininkus gausiai dalyvauti.

Skyriaus valdyba